

OOSTVLAAMSCHE ZANTENMEDEDEELINGEN VAN DEN BOND DER OOSTVLAAMSCHE
FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van den Bond :
L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent
Penningmeester :
CL. TREFOIS, Bouwmeestersstraat, 39,
St-Amandsberg-Gent Postch. 111.318

Redactie van Oostvl. Zanten :
F. VAN ES,
Groendreef, 114, Lokeren
Cl. V. TREFOIS & J. BOES

Prof. Dr. Erich Röhr.

Sedert 1940 doceert Prof. Dr. E. Röhr als gastprofesseur bij de Gentsche Universiteit « Volkskunde ». Hij is hier gekomen te gelijker tijd met dien anderen « volksvorscher » van beteekenis : Prof. Dr. L. Mackensen, die thans werkzaam is bij de Deutsche Rijksuniversiteit te Posen en bij zijn vertrek de « Oostvlaamsche Zanten » bedacht met een merkwaardig volkskundig opstel over « Deutschland in het Nederlandsche spreekwoord ». Thans is Prof. Röhr zoo vriendelijk geweest aan « Oostvlaamsche Zanten » een artikel toe te sturen over een belangrijk theoretisch onderwerp : « Volkskunde en Folklore ». Bij deze gelegenheid wenschen wij hem niet alleen hartelijk te bedanken voor zijne welwillende medewerking, maar hem ook voor te stellen aan onze lezers, opdat ze hem beter zouden leeren kennen en naar verdienste waardeeren.

Prof. Dr. E. Röhr werd geboren te Glogan in Silezië in 1905. Hij kwam nog jong te Berlijn en studeerde aldaar aan de Universiteit. Zijn lievelingsvak was toenmaals « Muziekwetenschap », wat zijn groote voorliefde voor het Volkslied verklaart. Hij werd vooral bekend door zijn werkzaamheid bij de « Zentralstelle des Atlas für deutschen Volkskunde » te Berlijn. Het verklaart zijn niet genoeg te prijzen methodologisch standaardwerk : « Die Volkstumskarte » (Volkstumsgeographische Forschungen, Leipzig, Hirzel, 1939).

Sedert 1938 is de « Zentrale » van den Volkskunde-Atlas met zijn eminenten bestuurder Prof. Dr. Heinrich Harmjanz, den schrijver van het ideeënrijke boek : « Volk, Mensch und Ding » (Königsberg, Ost-Europa-Verlag, 1936), naar Frankfort-aan-de-Main verhuisd, waar bij de Universiteit een nieuw « Institut für Volkskunde und Volksforschung » werd opgericht. Het is daar dat Prof. Dr. Röhr samen met Prof. Dr. Harmjanz de nieuwe opvattingen op het gebied van Volkskunde doceert en een aantal volkskundige ondernemingen leidt. Een van die ondernemingen is de uitgave van de Nieuwe Reeks van het bekende en degelijke « Zeitschrift für Volkskunde » (in 1891 gesticht door Prof. Dr. Karl Weinhold). Prof. Dr. Röhr is een bescheiden man, liefst houdt hij zich op den achtergrond. Hij kent maar één gedragslijn : de Gemeenschap en de Wetenschap dienen. Ook het Vlaamsche Volk is hem lief, om die reden wijdt hij zich met hart en ziel aan zijn taak van geleerde en vulganisator van wetenschap. Moge zij vruchten afwerpen voor de wetenschappelijke volksstudie in ons eigen Vlaamsche land !

Prof. Dr. P. De Keyser.

Volkskunde en Folklore.

Een vergelijking van haar doeleinden,

door Prof. Dr. ERICH RÖHR, Gent.

Over 't algemeen denkt men, dat de aanduidingen « **Volkskunde** » en « **Folklore** » maar twee verschillende namen zijn voor één en dezelfde zaak. Onderzoekt men nochtans eens beide aanduidingen naar hun door de geschiedenis bepaalden begripsinhoud, zoo zal men genoopt zijn wezenlijke verschillen te constateeren. De kennis van deze verschillen is belangrijk voor een karakteriseering der arbeidsvelden en der doelstellingen van « **Volkskunde** » en van « **Folklore** ».

Het identificeeren van de volkskunde en de folklore is geen van beide partijen voordeelig. Evenweinig mag men aannemen, dat beide aanduidingen zich tot elkander verhouden als het geheel tot een zijner deelen. Er moet hierbij aangestipt worden, dat men dikwijls op belangrijke moeilijkheden stoot, wanneer men het woord **Volkskunde** wil vertalen. Uit gemakzucht wordt dan daarvoor de benaming **Folklore** gebruikt. Nochtans hebben verschillende volkeren eigen vertalingen van dat woord gevonden, om daarmee te doen blijken, dat hun « **Volkskunde** » een wetenschap is, die door een bepaalde nationale taak, welke slechts het volk in kwestie vervullen kan, een eigen nationalen stempel bekomen heeft.⁽¹⁾

Vandaar dat het identificeeren van de volkskunde en de folklore dikwijls berust op een gemis aan nadenken, dat geen klaarheid over het arbeidsveld der volkskunde gebracht heeft, en dat ook oorzaak was, dat de wetenschappelijke waarde van de volkskunde betwist werd. Vandaar dat men nog steeds de meening kan hooren, dat de **Volkskunde** (hier genomen in den zin van folklore) een bezigheid is voor geestdriftige onderwijzers en gepensioneerde dorpspastoren, ofwel voor romantische karak-

(1) Vgl. Eugen Kargorow, Folkloristik und Volkskunde in: Mitteilungen der Schlesischen Gesellschaft für Volkskunde, 30 (1929), 70-77.

Heinrich Harmjanz, La demologia tedesca, in: Lares. Organo del comitato nazionale italiano per le arti popolari, X (1939), 257-268.

ters, die veel tijd hebben en niet weten wat zij anders beters zouden doen. Dit voorwendsel van onwetenschappelijkheid schijnt destemeeer gegrond, wanneer men bedenkt wat allemaal onder het motto Volkskunde met veel krachtsaanwending, zoowel als met den schijn van de grootste wetenschappelijkheid, behandeld wordt. Men leze daarover slechts de zoogenaamde volkskundige opstellen en artikelen in de kranten, maar men denke evenzoo aan vele studiën in de vaktijdschriften, die alle beweren gewichtige verklaringen te verschaffen op volkskundig gebied, maar het volk in zijn geheel heelemaal niet betreffen.

Volkskunde is geen rariteitenkunde. Zij is evenmin een nutteloos tijdverdrijf. Dat kan niet dikwijls genoeg gezegd worden.

Volkskunde is de navorsching van het volkskarakter (Volkstum) in al zijn uitingen van geestelijken en stoffelijken aard. Volkskunde tracht de door het levenslot aangewezen bestemming en ontwikkeling van een volk door de geschiedenis te verklaren. Volkskunde streeft er naar de grondslagen en levensvoorwaarden van het volk te onderscheiden, gelijk zij door herkomst en ras gegeven zijn. De Volkskunde zal dan ook aan haar doelstellingen voldoen, wanneer zij een uitgesproken nationale wetenschap blijft.

De stelling, die een tijd, maar ook een vorscher tegenover de eigen nationaliteit innemen, bepaalt op doorslaande wijze het begrip : Volkskunde. Zij werken wezenlijk mee tot het belang, dat de Volkskunde onder de andere wetenschappen, zooals in het dagelijksch leven, geniet.

Ter opheldering zij verder gezegd, dat de Volkskunde in dezen zin zich niet alleen bezighoudt met wat oude moedertjes bij de petroleumlamp of het haardvuur vertellen, zij is ook evenmin enkel boerenvolkskunde. Volkskunde streeft steeds naar een algemeene kennis van het gansche volk in al zijn standen, naar de volksche gemeenschap, die zich door gemeenschappelijk historisch beleven en door gemeenschappelijke herkomst gevormd en ontwikkeld heeft.

Na den wereldoorlog heeft de « Volkskunde » als wetenschap in alle Europeesche landen een buitengewone vlucht genomen. Zij heeft in dezen tijd haar methoden opnieuw onderzocht en is begonnen hoofdzakelijk, naast de philologische en historische methode, de volksdom-geografische beschouwing te ontwikkelen,

die eigenlijk eerst daartoe geroepen is de Volkskunde tot een wetenschap van « land en lieden » te laten gedijen.⁽²⁾

Op het einde der 18^e, begin der 19^e eeuw wordt in Duitschland het woord « Volkskunde » op menige plaats gebruikt, om dan als dusdanig in de Germaansche landen onmiddellijk overgenomen, ofwel in de gebruikelijke taal van 't land vertaald te worden. Nog is het meer en uitsluitend aan het eigen volk verbonden oudheidkunde, gelijk ze de gebroeders Grimm in rusteloozen arbeid geschapen hebben.

Door de werking van Wilhelm Heinrich Riehl, in het midden der vorige eeuw, wordt aan de Volkskunde, die toenmaals min of meer in de philologie scheen op te gaan, nieuwe wegen gegeven. Maar eerst in onzen tijd heeft men zich de eischen herinnert, die Riehl aan de Volkskunde gesteld heeft, en die hij in den vorm van een programma in zijn heden nog levenswaardig opstel « Die Volkskunde als Wissenschaft » (1858) als volgt samenvat :

« Denn während man vordem bloss die äussere Existenz des Volkes beobachtete und sein inneres Leben höchstens nur, sofern es sich in charakteristischen Sagen, Sitten und Bräuchen spiegelt, geht die moderne Volkskunde viel tiefer und unterscheidet sich dadurch von allen früheren Versuchen. Das ganze kirchliche, religiöse, kunstlerische, wissenschaftliche, politische Leben der Nation erschauen wir aus dem Mittelpunkte der Volkskunde in einem neuen Lichte dessen Reflex auf das Volkstum selber wieder zurückfällt. Zur wissenschaftlichen Untersuchung einer deutschen Volkskunde gehören jetzt ebensogut kirchengeschichtliche Vorstudien wie volkswirtschaftliche und statistische. » (S. 227).

De eischen, die hier Riehl aan de Volkskunde stelt, zijn ten slotte ook beslissend voor een scheiding van Folklore en Volkskunde, niet, dat er daarmee gezegd wordt, dat de Volkskunde vóór W. H. Riehl alleen als Folklore te bestempelen ware. Hebben de gebroeders Grimm met hun neiging voor de oudheidkunde het wezen van het volk trachten te vatten, zoo wordt thans ook naar de levensvoorwaarden gevraagd. Uit beide groeit de moderne Volkskunde, die zich daarmee tot een volledig volksonderzoek uitbreidt. Het doel is steeds het volk, niet den staat, niet

(2) Vgl. hiermee de doeleinden en het streven van den « Atlas der Deutschen Volkskunde » (uitgegeven door Heinrich *Harmjanz* und Erich *Röhr*. Deel 1. Leipzig, 1937-39.

de menschheid, doel zijn niet de eene of andere speculatieve ideeën. Alzoo kan ieder volk slechts zijn eigen Volkskunde hebben. Derhalve zal een Vlaamsche Volkskunde het wezen van het Vlaamsche volk, een Fransche Volkskunde dat van het Fransche volk, enz., als voornaamste doel vooropstellen. Natuurlijk zal de Volkskunde als nationale wetenschap zich niet onttrekken aan de kennis van de aanpalende landen en door de vergelijking van verwante feiten en standen van zaken met die van andere volkeren ook ophelderingen over het eigen volk trachten te bekomen. Juist de volksdom-geografische methode zal hierbij de betrouwbare grondslag van een vergelijkende Volkskunde vormen.

Het vinden van het woord « Volkskunde » is een schepping uit het tijdperk van het Duitsch idealisme. In het tweede derde van de 19^e eeuw poogde men ook in Duitschland, hoofdzakelijk onder den invloed van de volkspychologie, dit woord door het veel later ontstane Engelsche woord Folklore te vervangen.

Naar aanleiding van zijn recensie van de 2^e uitgave van Jacob Grimm's « Deutscher Mythologie » in het Londensche « Athenaeum » van 22-8-1846 (N^o 292, blz. 862 vlg.) drukte de Engelschman William Thoms (Ambrosius Merton) het verlangen uit voor Engeland een werk te zien samenstellen in den aard van dat door de gebroeders Grimm voor Duitschland bewerkt. Tegelijkertijd richt hij een oproep tot het verzamelen van volksche overleveringen, voor zoover ze volkspoëzie, bijgeloof (popular antiquities, popular literature), zeden en gebruiken, sprookjes, sagen en liederen betreffen. Hij duidt deze bezigheid aan door « Folklore ». ⁽³⁾

Hiermede is bepaald tegenover het toen reeds gebruikte Duitse begrip een belangrijke veralgemeening ingetreden, die nochtans nog sterker toenemen zou. Natuurlijk houdt zich b.v. ook de Duitse Volkskunde onledig met hetgeen men onder « Folklore » behandelt, voor zoover het ook het Duitse volk betreft. Een der beste bepalingen van het begrip « Folklore » is van Saintyves : « Le folklore est la science de la culture traditionnelle dans les milieux populaires des pays civilisés. » ⁽⁴⁾

In dit opzicht is natuurlijk de Folklore ook een aangelegenheid der Volkskunde. De oudheidkunde van een volk is, zooals reeds

(3) Zie hierbij : Heinrich *Harmjan*z a. a. o. blz. 261.

(4) P. *Saintyves*, Manuel de Folklore. Paris 1936, blz. 38.

aangestipt werd, een zeer belangrijk arbeidsveld van de Volkskunde. Iedere bijzondere kennis van het leven der voorvaderen is voor de Volkskunde gewichtig en gewenscht. De verschillen tusschen Volkskunde en Folklore berusten hier overigens in het aanwenden der materialen en in de bedoelingen, die de verklaring der materialen ten gronde liggen.

Het begrip Folklore-Folkloristiek heeft niet het begrip « volkseigen » (Volksdom) tot middenpunt. Dat is beslissend. Folklore is niet aan het volksche gebonden, maar streeft de kennis van het algemeen primitieve na, waarvan niet het volk, maar de « menschheid » het primaire is, zonder dat men daarbij op verschillen tusschen de volkeren let, gelijk zij reeds alleen door de raszelfstandigheid van het volkslichaam aangegeven zijn.

Folklore streeft er hoofdzakelijk naar, het ontstaan, de afstamming van een sprookje of van een sage, van een bijgeloofsformule, van een cultusgebruik, als uit een algemeen menschelijke sfeer ontsproten, vast te stellen.⁽⁵⁾ Meest gaat het daarbij om zoogenaamde overblijfsels uit de vroegere perioden van de volksgeschiedenis, die nog tot in latere tijden bewaard gebleven zijn.

Het begrip Volkseigen (Volksdom) is hier door mensch, menschheid vervangen. Wanneer men met Folklore wel bedoelt de Europeesche volkeren daarbij te betrekken en daarbij een gemeenschappelijke oerkultuur tracht vast te stellen, zoo dekt men zich hier grootelijks met de doeleinden der volkerkunde, die zich onledig houdt het primitieve, het begin van iedere menschelijke maatschappij na te vorschen.

Voorwaarde hiervoor is, dat er inderdaad een oerbeeld van den mensch bestaat, dat de gansche menschheid steeds aan dezelfde vormen van bepaalde aanvangstrappen onderworpen is.

Vandaar dat Folklore en Volkerkunde meestal in een algemeene en volop abstracte en niet nationaal verbonden Menschheidskunde ontaarden. Een volk heeft nochtans eerst aan de verwezenlijking van de hem eigen levenswetten te denken en ze in aanmerking te nemen. Deze afrekening van het volk met de wereld, die het omgeeft, in haar uitwerkingen te erkennen is b.v. een voorname taak der Volkskunde. Er valt stellig rekening mede

(5) Dat is b.v. ook het doel van de door Julius Krohn gestichte « Finsche School ». Vgl. hierbij : Kaarle Krohn, Die folkloristische Arbeitsmethode.

te houden, dat de benaming Folklore bij gelegenheid ook een uitbreiding van beteekenis ondergaan heeft, gelijk het b.v. in de werken van Fransche vorschers, maar vooral van Italiaansche te bemerken valt. Daarmee gepaard gaan natuurlijk ook pogingen om eigen uitdrukkingen voor de Volkskunde van het land in kwestie te vinden.

Bijna steeds blijkt uit de bepalingen van het begrip Folklore, dat deze wetenschap zich uitsluitend bezighoudt met sprookjes, met spreekwoorden, gewoonten en gebruiken, in 't kort met de geestesuitingen. Natuurlijk wil ook de Volkskunde als wetenschap van die stofgebieden geen afstand doen, maar zij alleen zijn niet voldoende. Als de gebroeders Grimm hun omvangrijke verzamelingen van Duitsche, respectievelijk Germaansche sprookjes, sagen, rechtsoudheden en over mythologie aanlegden, hebben zij nooit een folkloristisch standpunt ingenomen, ook als het bij Wilhelm Grimm eenmaal heet : « Es gibt Zustände, die so einfach und natürlich sind, dass sie überall wiederkehren, wie es Gedanken gibt, die sich wie von selbst einführen ».

Het is wel mogelijk een sprookjesmotief in zijn verspreiding over de gansche wereld heen te onderzoeken, zonder nochtans een door de natuur gegeven samenhang van dit sprookjesmotief met een bepaald volk op te helderen. Het blijft over 't algemeen meer een geestvol spel, dat zijn behagen vindt in uiterlijke vormen van een gebruik op de gansche wereld vast te stellen, zonder het leven, de uitdrukking van een wereldbeeld, die dit gebruik uitteekenen en bepalen, te benaderen.

Zoo nam men aan, door de « ethnologische parallelen » ook in de Volkskunde alles te kunnen bewijzen en verklaren. Een ongehoorde materialenverzameling werd op deze wijze samengebracht. Maar het betreft bronnen, die slechts uiterlijk op elkaar gelijken. Hier is reeds van uit het standpunt eener zuivere bronnenkritiek tegenspraak in te brengen.

De Grimms hebben steeds getracht het verleden van hun volk — van de Germaansche volken — te peilen en wel, zonder het ethnologische parallel, dat uitingen van gansch verschillende volkeren bont door elkaar haalt.

Zij zelf zeggen daarbij :

« ...unsre gelehrsamkeit, dem vaterland abspenstig, an pracht und ausbildung der fremde gewohnt, mit auswärtiger sprache

und wissenschaft beladen, in der heimischen armselig, war bereit die mythen unsrer vorzeit griechischen und römischen, als höheren, stärkeren unterzuordnen und die selbständigkeit deutscher poesie und sage zu verkennen ».(6)

Maar de tweede helft van de 19^e eeuw, waarin onder den invloed der natuurwetenschappen en der techniek, de experimentale psychologie, de statistiek, de Volkenkunde zich ontwikkelden, in een tijd, die ieder geestelijk proces, ieder historisch gebeuren aan mechanische wetten wou onderworpen weten, welke die der natuurwetenschappen niet ten achter stonden, had geen zin meer voor « vaderlandsche studiën ». De herkomst van het eigen volk ging op in de algemeene ontwikkeling der menscheid.

Daartegenover staat nochtans het arbeidsveld der Volkskunde, waarover W. H. Riehl het volgende zegt en waardoor van ons standpunt nogmaals het onderscheid tusschen de niet aan het volksche gebonden Folklore of kuriositeitenkramerij en de Volkskunde als nationale wetenschap duidelijk wordt :

« Diese Studien über oft höchst kindische und widersinnige Sitten und Bräuche, über Haus und Hof, Rock und Kamisol und Küche und Keller sind in der Tat für sich allein eitler Plunder, sie erhalten erst ihre wissenschaftliche, wie ihre poetische Weihe durch ihre Beziehung auf den wunderbaren Organismus einer ganzen Volkspersönlichkeit »(7)

De doeleinden, die aan de Volkskunde gesteld worden, veranderen en zeer langzaam heeft zich de Volkskunde tot een kennis van het eigen wezen van het volk ontwikkeld. Een wetenschap heeft slechts dan een doel, wanneer zij mede in het leven van het volk, van de natie in te grijpen weet, kortom, wanneer ze vermag aan het scheppen van nieuwe levensmogelijkheden voor het volk mede te werken, gelijk een wetenschap slechts dan haar beteekenis terugvindt, wanneer zij in de werkelijkheid wordt ingeschakeld. In dezen zin verlangt W. H. Riehl in het midden der vorige eeuw : « Die Volkskunde soll eine Vorhalle der Staatswissenschaften sein ». Maar door deze doelstelling zijn Volkskunde en Folklore wezenlijk van elkander verschillend.

(6) Jacob *Grimm*, *Deutsche Mythologie*. Deel 1. 4. Uitgave (1835), Vorrede, blz. XX.

(7) W. H. *Riehl*, *Kulturstudien aus drei Jahrhunderten*, Stuttgart, 1860, blz. 215.

Nog over de Minnemeersch te Gent,

door JOS. VERMEULEN.

In mijn studie over « De Minnemeersch te Gent », die in dezen loopenden 16ⁿ jaargang van « Oostvlaamsche Zanten » bl. 79-111, verscheen, heb ik de verschillende wijzen opgesomd, waarop men den oorsprong van dezen aantrekkelijken naam poogde uit te leggen. Het waren er zes in aantal.

Ik sloot mij daarin, bij de zienswijze aan, als zou die naam zijn oorsprong vinden in de plaatselijke sage van de Waterminne. Dit was ook het oordeel van een mij onbekend auteur, die zijn bijdrage, in een plaatselijk blad verschenen, « Job » had onderteekend. Het blijkt thans dat schrijver daarvan was wijlen de Heer Jos. de Smedt.

Laat me er thans nog bijvoegen dat ook de archivaris wijlen Alf. van Werveke de meening was toegedaan dat het hier om eene Waterminne, een Waterelve ging. (De Namen van de Straten van Gent, bl. 93).

Uit de briefwisseling die ik, naar aanleiding van mijn bewust artikel, ontving, en uit gesprekken erover gevoerd, zoowel als uit verdere opzoekingen blijkt dat ik er nog enkele zienswijzen had hoeven bij te voegen. Zoodat we thans tot het mooie aantal van niet min dan tien hypothesen komen ! En, op den hoop toe, schijnt het, dat ik misschien wel juist de ware oplossing had vergeten te vermelden !

Ik meen het daarom interessant, ter aanvulling ende vooral ter verbetering, deze nieuwe gegevens hier te publiceeren.

Alvorens tot de nieuwe « manieren van minne »...-uitleg over te gaan, eerst nog een aanvulling bij de zienswijze van Moke-Thierry, vroeger onder nummer 5, zeer summair opgegeven, (bl. 104). Dus :

5. — Moke liet « Minne » terug gaan op de oude Minnefraternitas, een zoogezegde prae-communale vereeniging van burgers, uit de vroegste geschiedenis der stadsnederzettingen. In 't Latijn vertaald door Amicitia.

Hier, ter verduidelijking, de tekst zelve van Professor Moke, uit zijn beschrijving van Gent, in « La Belgique Monumentale »

I. bl. 35⁽¹⁾: « Les lacunes, qu'offrent nos annales, nous dérobent en partie les institutions qui maintiennent l'ordre dans cette ruche de travailleurs. (Hij bedoelt de vroegste Gentsche stad). Et notre siècle a oublié jusqu'au sens des mots qui la désignaient; mais des études récentes commencent à jeter quelque lumière sur ce point. C'est ainsi que les noms de Pré d'Amour et de Pont d'Amour (Minnebrugge (sic!) et Minnemeersch) regardés naguère comme insignifiants, nous révèlent l'existence d'une vieille association de bourgeois, avant l'époque communale. C'était un pacte d'alliance et de fraternité entre les citoyens des classes supérieures et moyennes, auquel toutefois il est douteux que la multitude participât. Il marque le commencement de ces puissantes unions de la bourgeoisie, qui devaient amener graduellement l'émancipation complète de nos grandes cités. Divers indices conduisent à penser que la Minne ou Société d'Amour (elle est nommée quelquefois en latin Amicitia) florissait à Gand au douzième siècle. »

In nota voegt hij er nog bij : « On peut voir sur le sens du mot Minne les considérations sur l'histoire de France de M. Augustin Thierry. (Ik weet niet waar die ter plaatse te vinden zijn). En verder, steeds steunend op den naam van de Gentsche Minnebrug: « Il existait à Gand deux ponts de la Minne, (Dat is een éénig geval van een dergelijke vertaling van die plaatsnamen!), et ils donnaient tous deux sur les quartiers joints à la ville après la prise du château d'Othon; on peut en conclure que cette institution florissait vers l'an 1050 ».

Welk verband er tusschen die bruggen en de zoogezegde Minne, volgens hem, moest bestaan, vergat hij ons te zeggen.

Deze meening is bijna honderd jaar oud. Geen wonder dat ze verouderd is ! Maar het was toch interessant om ze — al was het maar als curiosum — integraal mede te deelen.

Ze bewijst toch zeker, in alle geval, dat het « Minne-probleem » een zeer belangwekkend vraagstuk is, waar vogels van zeer diverse pluimage zich hebben aan geïnteresseerd.

Nu de nieuwe zienswijzen dus.

De reeks voortzettend, komen we aldus aan nummer zeven.

7. — Eerst krijgen we nog een variante op het « Minne =

(1) Verschenen te Brussel, 1844. In de serie « Panthéon National » bij Jamar et Hen.

liefde »-thema, en waaraan ook nog een uitleg voor den naam « Peerdemeersch » vastgekoppeld zit.

Deze meening wordt vooropgezet door den Eerw. Heer Gabriel Celis in zijn « Beschrijving van Gent » (1^o uitg. bl. 55; 2^o uitg. bl. 105) : « Aan het einde der (Oude) Vest in de Goudstraat, ligt ter rechter hand de « Minne- of Paardemeersch », van ouds ook « upstal » genaamd. Uit een bevelbrief van 8 Aug. 1478, kan men de beteekenis opmaken van den naam; het was eene plaats waar de geringe menschen der stad hunne paarden « opstalden », en ze lieten weiden; en dit werd uit « minne » of « medeliefde » gedaan ».

Tot daar E. H. Celis. Het bevelschrift van 8 Aug. 1478, door hem bedoeld, zal wel de coördonnanatie zijn van dien datum uit het Register L.L. bl. 150, waarin men leest : « De Minnemeersch zal blyven gelyck eenen ghemeenen upstal voor alle de ghewone insetene deser stadt. »

Daarin vernemen we echter slechts, voor de zooveelste maal, dat de Minnemeersch een upstal ofte vrijgeweide was. Waar dus, stellig, zoowel paarden als andere staldieren konden te grazen worden gezet, en dit door « de ghewone insetene », dat zijn niet alleen de geringe menschen (die zullen trouwens niet veel paarden hebben bezeten) maar door alle de gemeentenaren, de burgers der stad. Die fakulteit om er te laten grasduinen, vindt dus niet zijn oorsprong in de « medeliefde » of naastenliefde der eigenaars tegenover die minderen, maar eenvoudig in het feit zelf dat we met een upstal, een gemeentegoed of een gemeentocht te doen hebben, een eigendom der gemeenschap die uiteraad der zaak zelve, elk en eenieder ten dienste stond.⁽²⁾

Vergelijk daarmede b.v. nog de « Communinghen van Aelst » (1633) op grondgebied van Nieuwerkerken gelegen.

De uitleg minne = medeliefde dient dus verworpen; hij berust op louter fantazie.

8. — Er is nog de meening te noteeren, geopperd door den Heer Lievevrouw-Coopman, dat Minnemeersch, alleen zeggen wil de meersch die dicht bij de Minnestraat ligt.

(2) In verband daarmede. Wat wonder te Sluis (Zeeuwsch-Vlaanderen) was er een waterschap dat « De Minneput » heette. Volgens den uitleg, die verder wordt gegeven, een overstroomde vloeimeersch of « mijle » dus, of een gedolven « minne »; maar, en dat wilden we hier nu reeds doen opmerken, naderhand, heette dat water « Het Paardewater », net zooals onze Gentsche Minnemeersch voor een deel een « Peerdemeersch » werd ! Eigenaardig samentreffen alleszins.

Dit om hem beter te vereenzelvigen tusschen de verscheidene meerschen die hier vroeger, links en rechts van de Leie, lagen.

Daarmee is echter de moeilijkheid maar verplaatst. Want dan valt nog de Minne uit de Minnestraat te identificeren. En dan komt de steller ervan bij de opinie terecht dat « Minnestraat » de straat is waar een voorname Minne woonde.

Daar is echter geen enkel bewijs van voorhanden, evenmin als, zooals we destijds ook aanstipten, er een positief gegeven is die de meersch met een persoon Minne in verband zou kunnen brengen.

Ook niet te weerhouden dus.

9. — Professor Victor Fris in zijn « Oude Straatnamen van Gent »⁽³⁾ bl. 133, zegt, sprekende over de « Minnebrugstraat » (aan de vroegere Houtlei gelegen), dat de naam « Minnebrug » hier wellicht beteekent « Minrebrug ». Dat zou dus zooveel zijn als de mindere brug, dit is de kleine brug.

Zóó zou dus, volgens die lezing, en ik weet dat huidige professoren die meening thans nog zijn toegedaan, ook de Minne-meersch, eenvoudig de minremeersch, de **mindere meersch** zijn. Dit is de kleine meersch. Of misschien, bij sommigen, met de interpretatie de meersch van mindere hoedanigheid, van mindere waarde. Men denkt hier, onder meer, gewis aan de letteromzetting die men aantreft in het geval der « Minrebroeders », het middelnederlandsche woord voor « Minderbroeders » ofte Freremineuren, dat zijn de kleine, de nederige broeders.

Toch dient allereerst opgemerkt, dat onze Minne-meersch toch zoo precies geen klein stuk gronds was.

Kon die interpretatie dus, op 't eerste zicht, nog toepasselijk zijn op de kleine Gentsche Minnebrug over de Houtlei, het is stellig uitgesloten voor den Gentschen Meersch, die een respectabele oppervlakte had. Maar, er is er meer.

Want, ten overvloede, blijkt het dat in de Vlaamsche toponymie, het woord « minre » in den zin van « klein » niet wordt gebruikt. Daarvoor gebruikte men *clene*, *kleine*, *cleene*, *cleine*, *katte*, en dergelijke woorden. Het woord « middel » o.a. komt zeer veel voor. Maar zelfs het woord « clene » begint, ten vroegste, pas rond 1450 te verschijnen. Vóórdien gebruikte men het woordje

(3) « De Oude Straatnamen van Gent ». 1925. 234 blz. Niet te verwatren, wat soms gebeurd, met het andere werk van Prof. Fris, zijn « De Historische Persoonsnamen der Straten van Gent ». z. d. 166 blz.

lettel, *lette*, enz. (Men denke aan Letterhoutem, Lettelingen), doch nooit *minre*. Ook die oplossing moet dus van kant worden gezet. Want onze meerschbenaming dateert minstens al van 1343, dus nog uit de « letter »-periode.

En wat de « Minnebruggen » betreft, kan er worden bijgevoegd, dat doorgaans die zoogenaamde Minnebruggen eerder lange bruggen zijn, hoegenaamd niet klein, niet *minre*.

Dit zal trouwens ook het geval zijn geweest met deze Gentsche Minnebrug, (zooals de Minnemeerschbrug eerst heette), die één der langste bruggen der stad moest zijn, daar ze bij het einde van den loop der Leie opgetrokken werd.

Ook het « Minnewater » te Brugge b.v. kan geen « *minre-water* » zijn geweest. Want het is veel breeder dan de rest van de Reye. Het vormt daar een soort waterkom, een klein dok zelfs.

Deze laatste toponymische gegevens, dank ik aan den Heer Osk. Dangez, (Reet), die zoo vriendelijk was, ze mij mede te deelen, evenzeer als de opinie, en den zeer belangwekkenden uitleg, die nu onder nummer tien gaat volgen.

Er zal ook uit blijken dat de oplossing van het minne-raadsel niet kan worden gevonden door het enkel en alleen op één plaats te willen ontcijferen. Het moet worden gevonden door al de Minneplaatsen er bij te betrekken. Het antwoord moet toepasselijk zijn op al de gelijke gevallen, dan eerst kunnen we vertrouwen een passende oplossing te hebben gevonden.

10. — Volgens den Heer Dangez nu, is « Minne » in Minnemeersch, Minnebrug, Minnewater, Minneput, Minneplein enz., eenvoudig en alleen een verbasterde schrijfwijze van het oude woord « *mille* » of « *mijle* », dat « lage meersch », of « hooimeersch » beteekent.

Dat staat voor hem, als een paal boven water, al twintig jaar vast ! En hij staaft zijn zienswijze, voorwaar, met degelijke argumenten.

Wij gebruiken, verder in dit artikel, zijn argumentatie door ons geschikt en geordend, en met onze eigen opmerkingen en bevindingen doorwerkt.

En nu zijn er « *millen* » of « *mijlen* » bij de vleet in het vlaamsche (en in het vroeger-vlaamsche) spraakgebied te vinden. En, eerste typische vaststelling, geen enkele *mijle* of *hij* ligt, of

lag, als weide onmiddellijk aan een vliet of stroom, had dus alle kans om door het water overspoeld te worden, en een hooimeersch te zijn. Ook Dr. Karel De Flou zegt over de millen in zijn « Woordenboek der Toponymie » : « Hoymille, een zeer verspreide plaatsnaam om hooimeersch aan te duiden » (X^e deel, 612. Zie ook VI, 708-713).

En Dr. Lindemans geeft als definitie : « Zompig weiland, moeras, door gepaste afwatering tot hooimeerschland herschapen » — « De beteekenis natte bodem, drassig land ligt voor de hand, en wordt (hier) bevestigd door de plaatselijke werkelijkheid »⁽⁴⁾.

Dat klopt allemaal, alvast, reeds zeer goed voor wat onzen Gentschen Minnemeersch betreft. Zompig, moerassig, laag land; dichtbij een waterloop; overstroombaar; heel gesteld om een hooimeersch te zijn.

Als we nu hetzelfde voor de andere minne-toponiemen kunnen vaststellen, dan zijn we blijkbaar waar we zijn moeten.

En, tweede vaststelling, « Minnemeersch » (gegeven dat we die zienswijze minne = mijle aanvaarden) zou dus eenvoudig eene tautologie zijn, een dubbelbenaming, wat zeer vaak trouwens voorkomt.

« Minne » of « mijle » immers is, in die veronderstelling reeds broekland op zich zelf; en « meersch » of « mersch » zegt dan nog eens hetzelfde. Het woord « meersch » is, ten andere, ook van lateren datum.

Die tweede benaming, of beter dat tweede lid van het samengesteld woord, zal er dan, naar alle waarschijnlijkheid zijn bijgekomen, vanaf het oogenblik dat de beteekenis van het eerste lid niet meer zoo klaarduidelijk de sprekers voor oogen stond. En daar het een landbouwterm is, is dat, in het Gentsche geval, voor stadsbewoners licht te begrijpen.

Het Iepersch geval kan ons daar wat opheldering in bijbrengen.

Daar bestaat te Ieper, nu nog, een « Minneplein ». Ook in 't Fransch, juist zooals dat te Gent en te Brugge geschiedde, weer deftig vertaald door « Plaine d'Amour ». Maar vroeger heette die plek eenvoudig « De Minne », zegt de Hr Dangez.

(4) Zie Dr. Lindemans, in « Eigen Schoon en De Brabander », 1940. Bl. 338. Toponymie van Bekkerzeel. En « Mededeelingen Vla. Top. » 1939. Bl. 32.

En dat ééne woord was toen voldoende, en zei aanvankelijk genoeg.

Zoo zouden we dus moeten veronderstellen dat ook vroeger de Gentsche plek (en alle soortgelijke dubbelbenaamde plaatsen) eenvoudig « Minne » of « De Minne » hebben geheeten, de hooimeersch. Dat ware een derde vaststelling. We komen daar verder op terug, want het ware hier voorbarig, dit reeds vast te leggen; het zal als besluit uit de verdere bewijsvoering moeten voortvloeien.

De bewijzen nu dat « minne », het oude « mille » of « mijle » is. Want daar staat het paard gebonden !

En, eerst, welke zijn die bewuste mijle-toponiemen ?

Mille, mijle, mele, meel, melle, en zelfs melde (soms tot melke vervormd), en ook minne dus, zijn nu, volgens deze zienswijze, alle dezelfde en identieke benamingen voor de zoo talrijke vloeibeemden, die, zoowat overal, bij ons zijn aan te treffen. En men zal merken dat de ten bewijze aangehaalde plaatsnamen uit al onze gouwen stammen, van Limburg tot West-Vlaanderen, en Fransch-Vlaanderen toe. Loopen we de reeks even door.

Mila, Mihala. — Dr Lindemans, in de reeds aangehaalde bron, zet, als verre stamvader van mijle, een oud-nederlandsch « mila », « mihala » voorop; dat terug te vinden is in « Milebecche » (1110), de vroegst-bewaarde vorm van Mijlbeek (Aalst), waarover nog verder, en dat ook, verstard, archaïseerend, zou bewaard zijn gebleven in den naam van Michelbeke, het dorp in Oost-Vlaanderen. Hij verwijst tevens naar de vele voorbeelden van « Michilbach's », van mijlbeken dus, bij Foerstemann, II. 286.

Mille. — Die benaming vinden we, ten eerste terug, in verscheidene dorp- en plaatsnamen, o.m. in Hamme-Mille (beziuden Leuven), en in Mille (bij Korswarem); in Millem-bij-Tongeren, waarvan de oudste schrijfwijze « Milna » is. Merk op dat wij hier al vast, en dit van in 't begin onzer reeks, één der letters l in eene n veranderd zien; of moet het zijn : één letter n bewaard zien ? We vinden de meersch-bediedenis echter nog duidelijker en onmiddelijker weer in de verscheidene « Hoy-millen » (cf. De Flou); en in de Millegracht te Bourbourg (\pm 1300), het « Millepad » te Sint-Mariekerke (1442), in de « Milledreve » te Krombeke (1609), in de « Mille-kapel » te

Dikkebusch, het « Millebroek » en de « Millewech » te Arques-en-Longuenesse; en dan in de « Millebrugge » (1621) te Oeren, die in 1737 Mylebrugghe gespeld wordt; en in de « Millebrugge » (1652), te Warhem, en zelfstandig in « Ter Mille ».

Mil. — Prof. Mansion zegt : « Toponiem van onzekere waarde ». (Voorn. Bestanddeelen der Vla. Plaatsnamen. Bl. 11). K. De Flou verwijst op dat woord naar mille, en mijle. Hij citeert : « Mil. Eene heerlijkheid te Steenvoorde ». Zonder datum. (X. 596). We verwijzen naar de « Milbeke » te Aartrijke, waarvan verder gewag wordt gemaakt. En in Ledeburg-bij-Gent, is er een Dreef De Mil, die naar den Scheldeoever leidt. We vermoeden hier ook een oude mijle. Verder het dorp Mil, in Noord-Brabant (Gemeente Mil en St. Hubertus).

Mijle. — Vermelden we eerst de « Mijlemeersch » te Anderlecht. Hier hebben we dus juist dezelfde dubbelbenaming als in onzen Minnemeersch. Verder hebben we de « mijllebrugghe (1737) te Roxem; de « Mylebrugge » te Slijpe, gespeld « Millebruegh » in 1419, het « Mijle-kapelleken » (1636) te Dikkebusch. En Meyleghem in Oost-Vlaanderen.

Mijl. — Die vorm vinden we in de « Millebeke » of « Milbeke » te Aartrijke in West-Vlaanderen, waarvan de oudste schrijfwijze « Mijlbeke » is, in den « Mijldam » te Nieuwpoort, en in « Mijlbeek », de wijk van Aalst (O.-VI.), naam die dus oorspronkelijk bediedt de plaats waar de beek door de mijle liep.

De overgang van Mille naar Mijle en Mijl, wordt door de deskundigen op één lijn gesteld als b.v. die van het Middelnederlandsche bile naar bijl, van vile naar vijl, enz. Dat lijkt dus in orde.

Mele. — Evenzeer ontmoeten we denzelfden stam (volgens Dr Lindemans met een ablautvorm) in « Mele ». « De Boergemeenschap van Bekkerzeel, zegt hij, beschikte over een gemeenschappelijke weide : De Mele ».⁽⁵⁾ Te onderlijnen dat die Mele, evenals, alweer, onze Gentsche Minnemeersch gemeenschapsland was. De Gentsche meersch was immers een upstal. Al die overeenkomstigheden beginnen... troublant te worden !

Verder noemt de Heer Dangez nog : Melen (1099) later

(5) Ibidem, in « Eigen Schoon en De Brabander ». 1940.

geworden Meylen, Mele, Meylem (1221). Ook in Meslin (l'Evêque), vroeger in 't Dietsch spraakgebied gelegen; in Mélinnes, en in Mélin in Brabant, het nu waalsch geworden oud-dietsche Melder, waarvan de oudste schrijfwijze weeral eens « Mele » is.

En bij De Flou nog de « Melen-meersch », onder Claerhout te Meulebeke (X. 403) « in den Melen-meersch » (1360). Weeral eens dezelfde dubbelbenaming als onze Minnemeersch. En de « Mele-dyck » (1641), een waterloop ten Oosten van Brouckerque (geworden Melkdijk in 1883, Melck-dick in 1898). Mag hier ook soms de Mechelsche « Melaan » bij worden vernoemd? Van mele, stamt « Melaert ».

Meel. — Te Bekkerzeel, is er volgens Dr. Lindemans, een « Meelblok », en een « Meeldal ». Meelblok beduidt, volgens hem, meelbeluik, een afzonderlijk geheind stuk mijle of mele.

Muyle. — Ook dit is nog altijd hetzelfde woord. B.v. de huidige « Muylemeerschen » te Ruisselede. (Zelfde dubbelbenaming alweer, we komen ze onder alle vormen tegen). En vroeger in 1503 « in den Muilloc » te Waasten-buiten. Het is te zeggen, in den muilhoek, den mijlhoek. Vandaar: Muylaert.

Melle. — Wijzen we hier naar Melle-bij-Gent, dat beteekent lage weiden bij de Schelde. We hebben nog de Mellestraat (1760) te Heule, Millestraat in 1846; het voornoemde Mylekapelleken te Dikkebusch, gezegd de « Mellekapelle » in 1846.

Doorslaande voor den overgang van Mille naar Melle, is wel de « Melling-wateringhe » te Maldegem, waarvan de oudste naam (1728) « Millynck-wateringhe » was.

Mel. — De Flou vermeldt : in 1770 « Le Mel », een leengoed te Audricq. Verder kunnen we wijzen naar Melzeele (St. Nikolaas), naar Melsen, (O.-Vl.), en vooral naar het Melbroek bij Mechelen. Van mel, krijgen we : Mellaert.

Melde. — En eindelijk vindt men nog altijd dezelfde oorsprong in Melde, Meldere, Meldert.⁽⁶⁾

In Fransch-Vlaanderen loopt ergens in de Leie de Meldebeke, nu kortweg « de Melde » genoemd. Maar de oudste schrijfwijze ervan is weeral eens Melle (in 1037). Hierbij kan worden aan-

(6) « De vooruitzetting dat Meldert, Meldere, enz. van melde komt, de moerasplant, en niet van mijle, is, mijns inziens, totaal verkeerd. Melde, melderik, meldereren, vroeger mijlderik is zelf afgeleid van mele en mijle, en beteekent een plant uit een mijle » (O. Dangez). Melde = *Atriplex hastata*.

gemerkt, dat « Melle » (O.-Vl.) dus oorspronkelijk geen rivier-naam is, zooals in 't Woordenboek van Verschueren-Brounts, II, bl. 1039, 1^e uitgave, wordt opgegeven, maar afgeleid is van een Melle-(weide), waarnaar de waterloop zijn naam kreeg, op dezelfde manier als deze uit Fr.-Vlaanderen. Men vindt ook nog de Meldepolder, eerst geschreven Mellepolder. En het hooger genoemde Melder, oudste vorm Mele (Mélin).

En, pertinent, Melden-aan-Schelde, waarvan de schrijfvorm anno 1019-1030... Milinia was !

Melke. — Er liggen verders in Vlaanderen ontelbare « Meldebilken » vaak tot « Mellebilken » vervormd. Eenvoudig: Melke-, Melde-, Melle-, Millebilken dus, of... « Minnemeerschen »!

Verder is er nog te vermelden de Brabantsche gemeente Melkwezer; wezer waarschijnlijk weide, cfr Wiese. Dus ook mijle-meersch; en het dorp Melik in Nederl. Limburg (Gemeente Melik-Herkenbosch). Herinner u ook de « Melck-dick », de oude Mele-dick hooger vermeld.

Heeft Mel-ik misschien melk gevormd door de aanpassing aan het meer vertrouwde en sprekende melk = lait ? En is de minneverbastering ook zoo'n aanpassing ? Ik weet het niet.

Minne. — Nu komt de kat op de koord. Tot hiertoe lijkt de afstamming en de verwantschap van al die verschillende woordvormen nogal duidelijk.

Karel De Flou zegt alleen op het woord Minne : « een mogelijke plaatsnaam ». Hij heeft dus de zaak niet opgelost. Het bleef voor hem een vraagteken, waarvan ook zijn opmerking getuigt bij « Mindam » (waarschijnlijk foutief), waarover aanstonds.

We vermeldden reeds « De Minne » te Ieperen, een strook gronds die al de eigenschappen van een mijle vertoonde, het huidige Minneplein. Maar er is meer. Er wordt te Stavele reeds in 1303 een stuk weide langs den IJzer aangetroffen, genaamd de « Minnebelec » dit is Minnebilk, Minnebeemd, Minne-meersch. Een echte mijle dus. En De Flou vermeldt (X. 683) een Minnewee te Koolkerke, een volle synoniem alweer van den Minnemeersch, te Gent, die op zijn beurt zelf hier mag vernoemd, omdat hij al de mijle-eigenschappen vertoont.

En dan is er nog de « Minnestraat » te Lebbeke (O.-Vl.). Ze heeft haren naam gegeven aan de nieuwe parochie die daar werd gesticht, en gansch die parochiewijk wordt er nu ook « Minnestraat » genoemd.

Dit geval werd, voor mij, zoowat als de proef op de som; want, ik vernam het bestaan ervan pas, toen dit artikel persklaar was.

En zie, bij navraag, werd ter plaatse vastgesteld dat langs de langgerokken^(*) Minnestraat (tusschen haakjes, de uitleg *minre* kan hier dus ook niet van pas komen) er, links en rechts, beken kronkelen; en... langs die beken zijn nu nog meerschen die 's winters onder water komen! Vroeger, zegden de jonge boeren, toen wij schoolkinderen waren, gingen wij er met heele benden naartoe om op het ijs te slieren en te spelen. Verscheidene van die meerschen zijn nu verdwenen langs den straatkant, daar ze werden bebouwd, in deze zich gedurig-aan uitbreidende wijk. Maar achter de huizen die op aangehoogden grond zijn gebouwd, is er nog altijd dieper liggend, overstroombaar land.

Wat de beken betreft, er zijn er twee. Ze dragen geen bizonderen naam, de eene wordt genoemd « De Groote Beek », de andere « De Kleine Beek ». Eéne ervan dwarst de straat, ze loopt er onder door, en gaat de andere beek, die van elders komt, vervoegen. Daar zal dus vroeger wel een brugske over hebben gelegen. De aangeduide plaats om een « Minnebrug » te krijgen.

Is het niet typisch? Een onbekende minne-toponiem duikt op, dan nog wel een straatnaam. En zie, onmiddellijk, treden de vloeibeemden te voorschijn met al de andere paraphernalia daaromtrent, de beek, en de plaats voor een brug. Al de karakteristieke elementen der mille- en minnetoponiemen. Die Minnestraat te Lebbeke is dus, zonder den minsten twijfel, de straat door de minne, door de vloeimeerschen. Ik kreeg die inlichtingen van E. H. Pastoor Van Caeneghem die ik er hiervoor wel oprecht dank.

Hoe het « Minnewater » in de mijle-reeks wordt opgenomen, wordt verder gezegd.

Verder zijn er nog de « Minneputten » die geen naderen uitleg behoeven, en dan de talrijke Minnebruggen, die ook verder hun beurt krijgen.

Min. — En hier krijgen we dan den « Mijldam » van Nieuw-

(*) Ik zeg « langgerokken », en niet lange, omdat de Minnestraat aldaar zelf officieel onderverdeeld is in een « Lange Minnestraat » en een « Korte Minnestraat », daar ze wordt in twee gesneden door de groote baan Dendermonde-Brussel.

poort, reeds vermeld, die, naar de Heer Dangez vaststelt, eenvoudig weg de... « Mindam » wordt ! Dat lijkt ons een kapitale vaststelling. Hier hebben we ineens de volle evolutie van Mijle tot Minne als het ware gesynthetiseerd. En wat voor De Flou « waarschijnlijk foutief » lijkt, omdat hij de identiteit van de karakteristieken der millen en minnen niet had bevroed, blijkt ons, na al het voorgaande, als de logische gevolgtrekking van heel het argument. Of moeten we foutief = verbasterd lezen ? En meende De Flou dat het eigenlijk Mildam moest zijn !

En minne/min, is op één lijn te stellen met melle/mel, mijle/mijl, mele/meel, muile/muil, mille/mil waarvan we allemaal voorbeelden hebben aangetroffen. Naast Mijlemeersch, hadden we Mijlbeek; naast Melenmeersch, Meelblok; naast Mellepolder, Melbroek; naast Millegracht, Milbeek; naast Muilemeersch, Muilhoek; naast Melkebilck, Melkweser; naast Minnewee, Mindam.

Men. — Dan is er nog, ten slotte, te noemen : Mendonk, in Oost-Vlaanderen. Dat misschien beteekent : weiden (niet van mede, made, maar van minne) + donk. Als Mel uit Mille.

En zou het te gewaagd zijn hier de meening te opperen dat Meenen, de stad aan de Leieoeveren in W.-VI., eenvoudig de beemden langs de Leie beduidt ? En is die vorm uit Minne ontsproten, net zooals Mele uit Mille ? En mogen we die schrijfwijze plaatsen naast de grafie Menenmeersch (1719) van den Gentschen Minnemeersch ? Al vraagpunten die ik eenvoudig durf stellen.

Intusschen, kan nog even worden onderstreept, dat in de verschillende schrijfwijzen van den Minnemeersch te Gent wij ook al de parallele vormen vinden voor de klinker-varianten mille, mijle, mele, in Minnemeersch (1337) Mijnenmeersch (1430), Menenmeersch (1719), en daarnaast nog de grafiën Mainemeersch (1699), en Meinemeersch (1749).

Maar de klankverschuiving mijle, mille, minne, van l naar n, komt nog duidelijker aan het licht, wanneer we vernemen « dat eene voorgoed ingedijkte mijle of vloeibeemd, die vast akkerland wordt den naam krijgt van « Minnaert » ! Zoo b.v. de Minnaard een stuk land te Wielsbeke, de Minnaert een stuk land te Tielt. Er is ook nog een Minnaertvijver, te Zedelgem.

En naast die « minnaert » vinden we weer de parallele « l »-vormen, Muylaert, Melaert en Mellaert, hooger aangestipt.

In dit verband kan trouwens nog gewezen worden op dezelfde letterverschuiving die plaats vond in den naam van den Kattenberg te Antwerpen, die vroeger wel degelijk « Cattelberg » heeft geheeten⁽⁷⁾, de berg waar het cateyl, de kudde kwam grazen. Men vergelijkte met het Eng. woord : cattle, vee. Misschien is dat ook het geval met den vroegeren Gentschen Kattenberg, op St. Pieters? Te onderzoeken. En misschien ook nog hetzelfde voor den Kattenberg, le Mont des Cats, één der Westvlaamsche bergen, bij Kassel in Fransch-Vlaanderen?

Zoo werden dus de Minne-toponiemen in de serie der mijlen ingeschakeld. Zoowel spraakkundig, als vooral topografisch, lijkt het me verantwoord; vermits, en dit speciaal met het oog op onzen Gentschen Minnemeersch, zij, voor wat het laatste punt betreft, en dat is hoofdzaak, heelemaal beantwoorden aan wat van een « mijle » wordt gevergd.

Terloops weze even aangestipt dat de talrijke « mijlen » in 't land aanwezig een heele tros familienamen hebben in 't leven geroepen. En zoo vinden dus hun oorsprong in een mijle, de families : Mille, Demylle, Vander Mylle, Van Mele, Van Melle, Mijlemans, Mylle, Muyle, Vermeylen, Meelman⁽⁸⁾, Minne, Minnens, Goeminne, Minneman⁽⁹⁾, Melckmans (misschien), Van Melckebeke, Minnemeere⁽¹⁰⁾. Ook Minnaert dus, en Melaert, Muylaert, Mellaert, Mellaerts.

Maar, we hadden, naast Minnemeersch, ook nog Minnebrug en Minnestraat te verklaren. En uit die beschouwingen zullen nog interessante gevolgtrekkingen voor den Minnemeersch zelve, en het oorspronkelijk woord Minne te halen zijn.

Aan Mille- en Minnebruggen is er ondertuschen in Vlaanderen geen tekort. *Millebruggen* zijn er te Oeren, te Slijpe, te Warhem, te Aremboutcappel, waar het tezelvertijd een brug over de Colme en een wijk ter plaatse is (De Flou. X. 614).

Minnebruggen nu zijn er voorhanden, eerstens te Brugge. En typisch om aanstippen, er zijn er ook twee, net als te Gent. Eéne

(7) Prims en Verbeeck. — Straatnamenboek van Antwerpen. Bl. 168.

(8) Deze laatste in de 17^e eeuw te Bekkerzeel. (Dr Lindemans).

(9) Vernoemd te Gent in 1286.

(10) Vermeld te Gent in de Gentsche Stadsrekening 1429/1430. Minnemeer zal dus een waterplas zijn waar vroeger een mijle, een minne lag.

ervan ligt aan 't Minnewater (1331), en de tweede aan de Dam-poort (1351).

Verder wordt een « Minnebrughe » vermeld te Ieperen in 1326, (Dangez); Minnenbrigghe in 1439 (De Flou). We vinden te Damme een « Minnebrugge » in 1329, te Sluis een in 1391. Ook Antwerpen kent een Minnebrugge (1367-1434).⁽¹¹⁾ Ze gaat naderhand (1466) over in Drye Marieënbrugge, in de 17^e eeuw wordt het Bruerkensbrug, en nu heet ze Pottenbrug. Of daar de plaatselijke « mijle »-vereischten volledig aanwezig zijn, weet ik niet bepaald zeker. Maar toch vermeldt E. H. Prims: « Oorspronkelijk was het daar geen bebouwde wegenis. » Wat al tot nadenken geeft. We hebben dus in alle geval een onbebouwde grond, een water, en waarschijnlijk dus weiden er rondom gehad, vloeimeerschen, en een brug over den vliet.

In verband met de bruggen, kunnen we hier gevoeglijk nog even melding maken van de *Minneputten*. Een « Minnepit » te Ieperen; een « Minneput » te Sluis (degene die naderhand Paardewater wordt genoemd), een vermoedelijke oud-dietsche Minneput zelfs te Boulogne-aan-zee, die in 1505 « Puech d'Amour » wordt genoemd (De Flou. X. 630).

En wat de *Minnestraten* betreft hebben we dus nog de Minnestraat te Gent, het Minneweghelken te Moere (1552).

Naar de vaststellingen nu van den Heer Dangez, wordt dus, bij een Minne-complex, Minne als plaatsnaam altijd in eerste instantie gebruikt als naam voor een stuk land, voor een weide of een meersch. Daarna pas, en afgeleid van die eerste grondminne, komen dan de brug, de weg, de beek, de waterloop aan de beurt, en daarna weer pas de waterplassen.

Een typisch geval is dat van Brugge.

De Minnebrug komt het eerst aan de beurt, eerste vermelding in 1331 (stadsrekening); van het Minnewater wordt slechts in 1363 voor het eerst gewag gemaakt.

En eigenlijk is dat nog niet juist uitgedrukt. « Het » Minnewater wordt dan nog niet vermeld. De eerste maal dat over dien waterplas wordt gesproken, gebeurt het nog op een andere zeggwijze, en die, bij scherper toezien, zeer interessant lijkt.

De scribent in de stadsrekeningen van Brugge maakt voor

(11) Prims en Verbeeck. Straatnamenboek van Antwerpen. Bl. 261. Verbo Pottenbrug.

't eerst van dat water melding ter gelegenheid van het ongeluk dat een koster van Sint Baselis (de latere H. Bloedkapel) overkwam; en die koster, noteert hij, « vermoord(e) in der Minnen watre ». Met een genitivum ! De ongeluksvogel viel dus niet in « het » Minnewater, maar in der Minnen watre, in het water der Minnen, in het water van de Minne.

En wat was nu die Minne, en dat water ?

Het was het water dat in de vroegere Minne was terecht gekomen. Het water dat nu lag waar vroeger de minne, de mijle, de vloeibeemd lag. Vloeimeersch die ofwel definitief onder water was geschoten, overstroomd, of wat wellicht aannemelijker is, gezien de diepte, door 's menschenhanden was weggegraven.

En zeer natuurlijk wordt dat water-in-de-minne, gaandeweg het Minnewater genoemd.

De minne was dus ook hier oorspronkelijk, en in eerste instantie een grondnaam. Quod erat demonstrandum.

Maar, nu wordt het werkelijk interessant de Brugsche sage over 't Minnewater hier aan te halen.

Er woonde eens, zoo luidt het, in vroegere tijden, in de streek van Brugge, toen nog een woest gebied van bosschen en moerassen, een zekere Wunnestrein, die, na zich rijkgeplunderd te hebben, daar ergens een burcht had gebouwd. Deze man was de gelukkige vader van een beeldschoone dochter, Mina genaamd.

Vader Wunnestrein wou haar doen trouwen met een zekeren Horneck, die gratie in zijn oogen had gevonden. Maar zij, Mina, verkoos een anderen lieven jongen, Stromberg genaamd.

Andermaal zouden de mannen op strooptocht uitvaren langs de Saksische kust. Vóór de afvaart, zwoeren Stromberg en Mina mekaar in 't geheim eeuwige trouw.

Maar, nu gebeurde het dat, kort naderhand, ook Horneck die mede ter plundervaart zou uittiegen, op 't vaderlijk kasteel verscheen om afscheid te nemen. Wunnestrein besloot nu, dat, voor alle zekerheid, er een komaf zou worden mee gemaakt, en dat het huwelijk van Mina en Horneck, nog vóór de afreis, 's anderendaags, zou plaats grijpen.

Daarop vlucht Mina met eene trouwe dienstmaagd de onherbergzame bosschen en moerassen in; en ze verscholen zich aldaar, na dagen rondzwervens, in eene beschutte plaats. Edoch, na enkele dagen kwam Mina van honger en ontbering om. — Jammer !

Stromberg, die van de vlucht had vernomen, ijlt naar het woud, zoekt de schuilplaats op, en vindt, ten slotte, de doode Mina op een bed van mos en bloemen, met ernaast de treurende trouwe dienstmaagd.

Dol van droefheid en woede tevens, besluit hij haar een treffende laatste rustplaats te bezorgen. Niemand zou die plek nog betreden. Hij graaft een graf in de bedding van de beek die daar dichtbij vloeide, begroef er zijne geliefde Mina in, damt dan stroomafwaarts het water der beek af, en laat de weilanden er rondom heelemaal onder water komen.

Zoo ontstond Mina's water, het Minnewater.

Stromberg zelf leefde voortaan tot zijn dood, eenzaam en afgetrokken, alleen met de herinnering aan zijne geliefde.

Zou die Brugsche sage dan toch een kern van waarheid bevatten, en heeft zij ons de ware oorsprong van het Minnewater, een overstroomde zompige mijle of minne, bewaard?⁽¹²⁾

En tweedens kunnen we uit de vroegste brug-vermelding besluiten, hoe paradoxaal het ook klinken moge, dat de brug hier lag vóór het water !

De oorspronkelijke « Minnebrug » lag dus niet aan 't Minnewater, maar ze liep over een of anderen waterloop die door de Minne vloeide.

Terloops zij aangestipt, dat soms zelfs « binnenwater » wordt gespeld.^(12bis)

Verplaatsen we ons nu weer naar Gent.

Dan stellen we eerst vast dat de « **M i n n e s t r a a t** » vroeger wordt vermeld dan de Minnemeersch. De Minnestraat in 1321, de Minnemeersch in 1337.

En dan valt het op dat die straat niet — en ook nooit — Minnemeerschstraat heeft geheeten, maar eenvoudig-weg : Minnestraat.

(12) Als dat de sage is, wil ik even de vraag opperen, of het niet gepast zijn zou te Brugge, aan den oever van het Minnewater, een treffend beeld van de twee tragische geliefden Stromberg en Mina te plaatsen? We moeten de plaatselijke sagen onder het volk doen leven, en ze, door passende plastische uitbeelding, een vasten vorm geven. Die beelden zouden karakteristieke uitingen van de Brugsche folklore zijn, en elke Bruggeling zou ze in zijn gemoedsleven, als echte waarden van eigen bodem, overal met zich meevoeren. Daar is bepaald met dat gegeven iets te doen! Ook voor een poppenspel leent zich dat thema van « Mina van het Minnewater » uitermate goed.

(12bis) Ook te Brugge heeft men trouwens de uitleg nog gezocht langs « Gemeen water » waar iedereen zich kon van bedienen, over « meenwater » naar « minnewater ».

Zoodat we uit de eerste aanwezigheid van de Minnestraat, neen, niet mogen besluiten dat de meersch zijn naam naar de straat heeft gekregen, maar wel dat ook hier die plek gronds oorspronkelijk alleen Minne tout-court heeft geheeten.

En dan is het heel logisch dat de weg, die er naar toe leidde of erover liep, de enkelvoudige oude benaming als karakteriseering heeft medegekregen, en die ook heeft bewaard, en zich verder aan het dubbelgenaamde, later ontstane « minnemeersch » hoegenaamd niet heeft gestoord.

Want, al kreeg die straat tamelijk vroeg den naam Goudstraat (reeds in 1418 vernoemd), toch duikt tot in de 17^e eeuw de oude naam, « Minnestraat » nu en dan, nog eens op. Hij had dus een taai leven, hij had immers in den grond vasten wortel geschoten, zoowel als in de heugenis der menschen.

Wat de benaming van de **Minnemeerschbrug** betreft, daar stellen wij het volgende vast. Dat de eerst vermelde benaming alweer **Minnebrug** luidt, geboekt in 1348, tachtig jaar vóór dat de Minnemeerschbrug opduikt, 1429. Wat dus onze meening, over de oorspronkelijke en enkelvoudige Minnebenaming van het stuk weide, nieuwe kracht bijzet. Want dan is het weer logisch en natuurlijk, dat aanvankelijk de brug-naar-de-Minne, eenvoudig Minnebrug en niet Minnemeerschbrug wordt genoemd.

In tegenstelling met de straat, heeft de brug zich, naderhand, dus wel aan de nieuwe terminologie aangepast.

En de **Minneplaats**, die in de negentiende eeuw opduikt, was dus, zonder dat men het wist, nog zoo kwalijk niet genoemd.

En de tegenwoordige officiële naam **Minnemeerschplein**, is dus niet alleen een dubbele plaatsbenaming waar plein feitelijk te veel is, (« Minnemeersch » ware, immers, naar onze opvatting, al voldoende); het is een driedubbele plaatsnaam, en zou dus, daar op zich zelf Minnemeersch al eene onnoodige herhaling is, logischer wijze, tot Minne mogen worden gesimplificeerd. **De Minne**, zooals het vroeger te Ieperen heeft, en ook hier ter plaatse moet hebben geluid.

Maken we van de gelegenheid gebruik, om ook nog het volgende mede te deelen.

Bij nader toekijken, blijkt dat ook de naam van « Minnemeerschbrug » hier werd gegeven aan twee verschillende brug-

gen, die rechtover mekaar lagen, en die van weerszijden toegang gaven tot den Minnemeersch, die, zooals we vroeger betoogden, oorspronkelijk een eiland was.

En wel, ten eerste, aan de kleine « steenen brugghe », in 1608 gezegd « het minnemeersch brugskinne », dat over de Minnemeerschleie lag op 't einde van de Minnestraat, of Goudstraat. Dat was dus de kleine brug, het brug-skë.

De weg vorderde recht door over het eiland, en zoo kwamen, alover den meersch, aan de tweede brug, aan de groote, de eigenlijke « Minnemeerschbrug », de « houten brugghe » (1508) die over de Leie lag, en die soms ook nog « Sente Jacobs Brugghe » wordt genoemd, omdat ze leidde naar Sente Jacobs Godshuis, of het « Sente Jacobshuus », in het Nieuwland gelegen.⁽¹³⁾ Deze « Minnemeerschbrug » werd zooals we zeiden, (bl. 99) slechts in 1563-65 in steen opgetrokken.

Men kan die twee bruggen goed zien op de schets die we meedeelden in de vorige bijdrage, geteekend door den heer Trefois, naar het figuratief plan van 1534.

Naast den Minnemeersch aan den Liebocht, hadden we te Gent ook nog een **andere** Minneplek, namelijk aan de monding van de Houtlei in de Lieve.

Daar lagen vroeger de **Minnebrug**, en de **Minnebrugstraat**. Het spreekt van zelf dat hier ook al de plaatselijke vereischten aanwezig zijn, om er een oude mijle te localiseeren. Laag, moerassig, drassig land, overstroombaar. Daar dichtbij ligt immers de Drabstraat (modder-, slijkstraat), en die zelf uitloopt op den Poel. Het kan niet treffender zijn. Zoodat we hier dezelfde uitleg kunnen, en ook dienen te aanvaarden.

Deze Minnebrug wordt al vermeld in 1323, en moet zelfs reeds vroeger hebben bestaan, zegt Dr Fris⁽¹⁴⁾. Ze wordt dus, in alle geval, reeds 25 jaar eerder vermeld dan die andere aan de Liebocht, waarover we het hooger steeds hadden.

Het was dus de brug over de Houtlei gelegd, daar waar die liep door een minne of mijle, op den oever der Lieve gelegen. Daar de Houtlei gegraven schijnt te zijn geweest, is het ook niet uitgesloten dat ze hier de bedding volgde van een oude

(13) Zie de teksten in mijn vorige bijdrage, Oost-VI. Zanten, bl. 90.

(14) Fris. Oude Straatnamen van Gent. Bl. 133.

waterloop die door het moeras liep, en waarover misschien van overouds een brugsken lag.

In dit geval is het, echter, bij die -brug, en die -straat, gebleven. Er is daar van een Minnemeersch nooit geen sprake. Waarschijnlijk omdat die plek veel vroeger dan de Waterwijk in het stads-compleks werd opgenomen en bebouwd is geworden.

En ten slotte zijn er beide benamingen, brug en straat, ook totaal verdwenen.

BESLUIT.

Wat uit dit alles te besluiten.

1) De minne-toponiemen stemmen dus heelemaal overeen, zoowel voor wat de woordkoppelingen aangaat, als, en dat is nog veel belangrijker, voor wat de topografische plaatselijke toestanden betreft, met de mille- en mijle-plaatsnamen. Vooral voor de plaatsen die ons hier speciaal interesseeren, is dat zonder eenigen zweem van twijfel het geval. Het zijn vloeibeemden geweest, en de bruggen en straten leidden naar die minnen toe, of lagen er in.

We kunnen dus veilig besluiten dat mille en minne synoniem zijn, en daarmee is het voornaamste bereikt. Minne = vloeibeemd.

Daarmede is wel de woordbetekenis gegeven, maar de etymologische verklaring is er nog niet. Dat is werk voor de specialisten. Het woord mille, mijle, wordt door hen in de woordenfamilie gezet van mest, mist, mijgen, miggelen, Lat : mingere. Met het idee van een plaats waar vuil, troebel water doorzippelt. En de leek onderlijnt dan toch de radikaal min, en denkt als die andere tot de familie worden gerekend, dan a fortiori onze minne. Misschien verklaren die vakmannen nog dat het hier geen verbastering geldt, maar een oorspronkelijk woord met similaire betekenis uit den zelfden stam gesproten.

2) Dan lijkt ons, ten tweede, de Heer Dangez ook wel degelijk gelijk te hebben wanneer hij vaststelde, dat aan de Minne als grondbenaming het eerste-geboorterecht moet worden toegekend; daarna komen pas de Minnestraten, en de Minnebruggen aan de beurt, en slechts in de derde plaats de Minnewaters, Minne-meeren enz.

3) Maar dan, ten derde, na al die vaststellingen en bewijs-

gronden, moeten we wel terdege bekennen, *confitemur*, dat wij zelf, per slot van rekening, het slachtoffer van die verderfelijke Waterminne zijn geworden. Zij heeft ons netjes door haar « interessantigheid » in 't water, en in de val gelokt.

In plaats dat we met onze beide voeten, veilig en vast op den grond, hier op den minnebodem bleven staan, hebben we gemeend te moeten duikelen ! En daar is onze uitleg, net zooals de onvoorzichtige jonge boer uit de sage, op den bodem der Leie terecht gekomen, om niet meer boven water te verschijnen !

Habent sua fata libelli ! Het weze dan zoo. De ware uitleg van de « minne » schijnt me thans wel een verworvenheid. Des te beter, de waarheid dient erkend.

Sed veritas liberabit vos, zegt de Psalmist. Zoo duikt onze sage, onze waterminne, springlevend toch weer boven. *E pur se muove !* En, naar 't recept van Descartes mag ze zeggen : *moveo, ergo sum.*

Want die nieuwere en betere uitleg voor den naam van den Minnemeersch, verandert toch geen jota aan de sage van de Minnemeersch-minne zelf. Zoo vóór, zoo nâ, is en blijft ze ter plaatse inheemsch. Haar waterhuis heeft ze daar niet verlaten. Is ze van 't land weggejaagd, in 't water blijft ze in haar element !

Is het niet meer als een primaire sage, dan treedt ze als een secundaire sage op.

Het feit der sage immers blijft bestaan, — en meerdere Gente-naars, die, allemaal, in de omstreken van den Minnemeersch hun wieg wisten staan, of er dicht bij hebben gewoond, hebben me sinds 't verschijnen van mijn studie bevestigd dat zij nog van hun moeder of hun grootmoeder hadden hooren vertellen van die Minnemeersch-minne, van dat wondere en geheimzinnige waterbeest, dat daar zou hebben gehuisd, en de menschen er in 't water lokte.

Heeft de legende van de Waterminne dan blijkbaar niet den naam gegeven aan den meersch, de naam van den meersch deed dan de sage ontstaan, als een volksetymologische uitleg van het mysterieuze woord.

Ze is er dus jonger op geworden. Wat een meerminne waarschijnlijk niet zal mishagen.

Ten slotte moeten wij wel den Heer Dangez bedanken, die ons zoo met volle handen in zijn wetenschap liet putten, en de oplossing van het minneraadsel mogelijk maakte.

Zanten.

VOLKSRIJMPJES

verzameld door Emiel Glazenmakers, te Blanden (3° vervolg) ⁽¹⁾

- 118 (Als het sneeuwt zingen de kinderen) :
Jezuken schudt zijn beddeken uit
En laat de pluimkens vliegen.
- 119 (Als het vastenavond is zingen de kinderen) :
We zullen vastenavond houden
Met onzen vetten lemme.
Is hij ziek of is hij lam,
Hij ligt toch op zijn rechte zij.
Toe lemmeke, pakt ze maar !
Toe lemmeke, pakt ze maar !
- 120 Mulder, de dulder, de korendief,
De grootste zakken ziet gij zoo lief.
De kleen wilt gij maar niet malen
Daar kunt ge niet genoeg uit halen.
- 121 (Raadsel).
Ju, ju, paardeken,
Met uw vlassen staarteken !
Hoe harder dat dat paardje loopt
Hoe korter wordt zijn staarteken !
(Antwoord : naald met draad).
- 122 (Raadsel) :
Ik ken een stalen paardje
Met een vlassen staartje.
Hoe harder dat dat paardje loopt
Hoe korter wordt zijn staartje.
(Antwoord : naald met draad).

(1) Zie Oostvl. Zanten, 14° jg. (1939), blz. 114, 247; 16° jg. (1941), blz. 170.

- 123 (Raadsel)
Roo, roo, riep.
Rood is de piet,
Zwart is de zak
Waar dat roo, roo riep in stak.
Raad, raad, wat is dat ?
(Antwoord : wortel in de aard).
- 124 (Raadsel) :
Holder de bolder
Liep over de zolder
Met zijn muil vol menschevleesch.
(Antwoord : een blok met een voet in).
- 125 (Als de kinderen met hun potjes kraakbeziën van uit
het bosch terugkeeren, zingen ze) :
Kraakke, kraakkebase...
Duime dik, vingeren lang.
Ieder heeft zijn potje vol,
Behalve ik,
Behalve Rik,
Behalve Jan de luiestik.
(Uit Vaalbeek).
- 126 (In Blanden gaan de kinderen Zaterdag vóór Kerstmis
van huis tot huis en roepen aan de deuren :
Heilige Kest !
Heilige Kest !
(Krijgen de kinderen niets in ontvangst, dan roepen
ze) :
Geefde gij niets,
Best ! (barst).
- 127 Zand, zand,
Schoone witte zand,
Vijftien cent de mand !
En doet er dan nog een solleken bij
Dan is de zand voor mij.

- 128 Jaak, Jaak,
 Hebt ge geene vaak ?
 Ga dan naar uw bed.
 En als ge geen en vaak en hebt
 Dan zijt ge dik en vet.
- 129 Janneke,
 Panneke,
 Koekepanneke visch,
 Wij eten u op
 Als 't kerremis is.
- 130 Een, twee, drie, vier,
 De schoenmaker die is hier.
 En had de schoenmaker niet hier geweest
 Dan had er ook geen plezier geweest.
- 131 Krik, krak,
 Een wiel dat brak
 Daar aan dat hondenkerke, (-karretje)
 Waar dat
 Een luitaard op zat,
 Die te lui was om te werken.
- 132 Zeg me ne keer wat ge begeert ?
 Anna Marie, Marie Katrien.
 Ik zou zoo geerne een koeke koopen !
 Anna Marie, Marie Katrien.
 Wat gaat ge met dat koeke doen ?
 Anna Marie, Marie Katrien.
 Ik zou dat koeke melken !
 Anna Marie, Marie Katrien.
 Wat gaat ge met die koemelk doen ?
 Anna Marie, Marie Katrien.
 Rijstpap maken... rijstpap maken !
 Anna Marie, Marie Katrien.
 En hoe gaat gij die rijstpap maken ?
 Anna Marie, Marie Katrien.
 Ik zou er goed in roeren !
 Anna Marie, Marie Katrien.

En g'hebt nog geen en lepel !
Anna Marie, Marie Katrien.
Ik heb toch een en koestaart !
Anna Marie, Marie Katrien.
't Is boerepap ! 't Is boerepap !
Anna Marie, Marie Katrien.

Rosse kater,
Spring in 't water,
Spring in d'assche,
Dan zijt ge gewasschen.

133 Ik ken een lieke en 't duurt nie lang;
't Is van ons moe heuren kousenband.

134 Ik en onze Sus
Kropen in een bus.
Sus gaf mij ne kus.
Ik en onze Sus
Vielen van onzen sus.

135 Ik en onze dikke
Gingen koren pikken.
't Koren was niet rijp.
Ik en onze dikke
Kropen in een mollepijp.

136 (In Scherpenheuvel trekken de kinderen den avond
vóór Nieuwjaar van deur tot deur en zingen) :
Ik kwam van een bergsken geloopen,
Ik zag een schouwken rooken,
Een schouwken met vier hoeken,
Daar bakken ze boekweikoeken.
Oudjaar, nieuwjaar,
'k Wensch U een zalig nieuwjaar !

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN.

KINDERRIJMPJES UIT SINT-NIKLAAS (W^{aa}s),

verzameld door Georges De Keersmaeker⁽¹⁾.

91. Op eenen nieuwjaarsavond
dan sliep ik bij mij vader;
mij vader wilde 't nie hebben,
dan sliep ik in de krebbe;
de krebbe was te diep,
dan sliep ik in het riet;
het riet da was te lang,
dan sliep ik in het zand;
het zand da was te rond,
dan sliep ik bij den hond;
den hond die was nie thuis,
dan sliep ik bij de muis;
de muis die was te loos,
dan sliep ik in mij vaders oude toebakdoos !
92. Drij koningen gingen naar Bethleëm,
om het stalleken te zoeken :
Ze gingen Oost en West,
ze stonken gelijk de pest,
en eene van de drij die gerook het best !
93. Drijkoningen, drijkoningen,
geef mij ne nuven hoed,
mijnen ouden is versleten,
mij vader mag het nie weten,
mij moeder heeft het geld
op de rooster geteld.
94. Eerste-kommuniekant,
strooi wa zand,
strooi nie te veel,
of ik pak u bij uw keel,
of ik pak u bij uw nek,
en ik steek u in 't vertrek.

(1) Zie « Oostvlaamsche Zanten », N^r 1-2, Jan.-April 1940, bl. 63; N^r 5-6, Sept.-Dec. 1940, blz. 136; N^r 4-5, Juli-Oct. 1941, blz. 175.

95. Meuleneerken,
telt uw geld
e gaat dan nog ees vliegen !
96. Sint Pieter mee zijnen blooten errem,
die zou hem geren ees wermen :
Stokvier,
mokvier,
Sinte Pieter is hier !
97. Amen,
mee de kermis staan der kramen;
als ze afbreken,
zummen al de koeken opeten !
98. Klaas, klaas kapoentjen,
leg wat in mij schoentjen,
een appelken of e citroentjen,
e nootjen om te kraken,
da zal nog beter smaken.
99. De sterre des Heeren,
wilt ons toch vereeren
en wilt ons toch bijstaan,
om naar Bethleëm te gaan;
die herders waren blij,
als Maria tot hen zei :
Ave Maria, ave Maria !

V. Rijmspreuken.

100. o Ratten en muizen,
vinken en patrijzen,
ze kwamen al wederom bijeen,
en ze mochten wederom gaan verhuizen.
101. Daar was een oude vrouw,
ze sprak van de Kongo,
en ze wou de zwarte zien,
al kostte't heur fortun.

102. Hinkel de winkel
de Nieuwstraat in,
katte-miene-poezeken,
blijf maar in !
103. Ginsel ver, ginsel ver,
komt e koetsken, komt e koetsken,
ginsel ver, ginsel ver,
komt e koetsken à la vapeur.
- Zet er u in, zet er u in,
we zullen u rijen, we zullen u rijen,
zet er u in, zet er u in,
we zullen u rijen de Nieuwstraat in !
104. Daar was een vrouw,
die had geen snuif nie meer :
Ze krawden aan heur hol,
en g'heel heur doos was vol !
105. Mieken houd u vast
aan de takken van de boomen,
Mieken houd u vast
aan de takken van de mast !
106. Mieken, pieken zit in 't koren
mee een blommeken in heur ooren,
Mieken, pieken zit in 't zand
mee een blommeken in heur hand.
107. Daar was nekeer ne man,
die heette Peer Kan,
hij ging naar 't veld,
hij telde zij geld,
hij kwam verdrom,
en zijnen neus stond krom.
108. Lucifer stond in den hoek
mee een holleken in zijn broek :
't Was niet te groot,
't Was niet te klein,
't kost toch maar een holleke zijn.

109. Pierlala lag in de kist
al mee zijn billekes bloot,
en niemand die wist
da Pierlala was dood.
110. Smâteballeken, leefde-gij nog ?
Ja meneer, God zij gelof !
Zijn de kriekskes nog nie rijp ?
Nee meneer, ze blommen nog.
Pakt de leêr en kruipt er op,
breekt uw nek en breekt uw kop !
111. Schiet schiet vogel in zij gat,
dat hij tikkeneikes kakt,
die de pijl zal rapen
die zal koning zijn.
Ne wuiten welgebraden
en op de tang geleid;
en hij smeerden da zij kinneken blonk
en daar ne kroes op dronk.
112. Rie, rie, rieberbie,
alles is kommerce,
alles is, ge weet het wel,
alles is komediespel !

Oorlogsfolklore.

ZIJT GE WEL INGESCHREVEN ?

Vóór het nieuw station te Brugge is een vigilantepaard ingedommeld als het plots wakker schiet door het gekwetter van een bende musschen.

Het paard laat iets vallen van onder zijn staart en de musschen werpen zich begeerig op het onverwachte festijn.

Traag wendt het paard zijn kop om en roept : « Hè daar ! Zijt ge wel bij mij ingeschreven ? »

(Zinspeling op de rantsoeneeringbordjes van de winkels : « Hier schrijft men in voor... aardappelen, enz., gehoord van Prof. E. S., van Brugge, einde Aug. 1941).

P. D. K.

Wie bezorgt ons meer dergelijke staaltjes van oorlogsfolklore?

Bondsleven.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING
van Zondag 23 November 1941 in het Auditorium van het
Hooger Instituut voor Kunstgeschiedenis en
Archeologie van 's Rijks Universiteit, Lange Mere, 14, te Gent.

Agenda :

1. Openingsrede door den Voorzitter Heer *Fernand Van Es*.
2. Lezing door den Heer *Prof. Dr. Paul De Keyser* : Een vergeten Folklorist : *Jules Huyttens (1823-1884)*.
3. Jaarverslag van *Sekretaris* en *Penningmeester*. Rekeningen 1939 en 1940. Begrooting 1942.
4. Verkiezingen : a) van een beheerder, in vervanging van den Heer *Adolf Woedstad*, overleden; b) van 5 beheerders in vervanging van de *H.H. Prof. Dr. P. De Keyser, J. V. De Raedt, Dr. G. Thiry, Cl. Trefois*, en *Meester J. Vermeulen*, uittredend en herkiesbaar.
5. Lezing met lichtbeelden door den Heer *Clemens Trefois* : Zinnebeeldige motieven in de boerderij.

De zitting wordt, te 10.15 u. door den Voorzitter van den Bond, heer Fernand Van Es, als geopend verklaard. Hij houdt daarop de volgende toespraak :

Dames en Heeren,

Ik heet U welkom in ons midden en dank U hartelijk voor uw opkomst, die in deze droeve en lastige tijdsomstandigheden meer dan ooit getuigt van uw gehechtheid aan Uw Bond en van uw belangstelling in zijn werkzaamheden, wat steeds een aanmoediging is voor het Bestuur.

Onze sekretaris, de Heer Verlodt, zal U nader deze werkzaamheden uiteenzetten in zijn jaarverslag, dat ditmaal over twee jaren zal handelen, daar onze laatste Algemeene Vergadering plaats greep op 10 December 1939.

Alvorens hem echter het woord te verleen rust op mij de droeve plicht onze afgestorven leden te gedenken.

In de jaren 1940 en 1941 zijn de volgende leden van den Bond overleden :

Heer Dr. Camille Verwee, dierenarts uit Deinze, die jammerlijk om het leven kwam bij het bombardement van Deinze, in Mei 1940.

Heer Pieter Van den Broecke, rustend gemeenteonderwijzer en bekend Folklorist, uit Hamme. Hij overleed op 22 Januari 1941 en een lang « in Memoriam » werd hem in dezen jaargang gewijd.

Heer Emiel Jozef Van Balberghe, uit Mechelen, verdienstelijk folklorist en archeoloog, stierf op 17 Februari 1941. Hij maakte zich zeer verdienstelijk als conferencier en schreef verscheidene studies van groot belang voor de geschiedenis en de folklore zijner geboortestad.

Heer Aimé Colpaert, uit Gent, reserve kapitein, groot oorlogsinvalide.

Heer Dr. medicus A. Van Schevensteen, uit Antwerpen, de bekende oogarts, die interessante studies over volksgeneeskunde schreef. Op ons laatste congres, in November 1937, deed hij een merkwaardige mededeeling over Geneeskunde en Folklore, die trouwens in Oostvlaamsche Zanten (II^e jg., nr 1-2) opgenomen werd.

Heer Raymond De Grootte, uit St. Amandsberg, overleed op 15 Augustus 1941.

Op 3 September 1941 ontviel ons Heer Adolf Woedstad, medestichter en sedert 1929 bestuurslid van den Bond, sinds jaren de ijverige archivaris van de rederijderskamer « de Fonteyne », die hij om zoo te zeggen verpersoonlijkte. Wegens de groote diensten door den betreunden afgestorvene, aan den Bond bewezen, heeft het Bestuur besloten een speciaal nummer van Oostvlaamsche Zanten aan zijn nagedachtenis te wijden en deel te nemen aan de hulde, die hem zal gebracht worden door de Rederijderskamers der stad.

Dat hun assche in vrede ruste. Ik vraag een oogenblik ingetogenheid om hun nagedachtenis te huldigen.

Dames en Heeren,

Uw bestuur heeft gemeend dat het de werkzaamheden van den Bond niet moest stop zetten, maar integendeel in dezen benarden tijd moest intensifieeren, in de mate natuurlijk van het toelaatbare en van het mogelijke.

Aan congressen b.v. valt er voorloopig niet te denken, onze werking moet meer naar binnen dan naar buiten gekeerd zijn. Wij moeten met elkaar in voeling blijven, elkaar in onze opzoekingen ondersteunen, plannen maken en uitwerken voor de toekomst, waarmede wij onmiddellijk kunnen uitpakken als de toestand normaal wordt.

De omstandigheden laten ons ook niet toe te denken aan een samenstellen van een folklore-atlas voor de Nederlandsche gewesten, aan een algemeene Nederlandsche bibliographie, omdat daarvoor samenwerking met andere organismen, zelfs buiten onze grenzen, noodzakelijk is, wat nu niet toegelaten is. Maar we kunnen daar toch wel stil aan voortwerken, de bouwstoffen aanbrengen, vragenlijsten opmaken en fiches gereedmaken.

Waar wel valt aan te denken is aan de inrichting van folkloristische tentoonstellingen en vooral aan de inrichting van een openluchtmuseum in onze provincie. Dat is een van onze eerste plannen, dat in de laatste jaren wat uit het oog is verloren.

Wij moeten er voor zorgen dat ons initiatief, want de eerste werking voor de oprichting van dergelijk Museum ging van Gent uit, ons niet door andere provincies ontnomen worde. Die inrichting kunnen wij zooniet verwezenlijken dan toch grondig voorbereiden, de in aanmerking komende instanties polsen en er voor warm maken. Nu de Heemkunde een rol van kapitaal belang speelt in het lager onderwijs, waarvan gansch het programma steunt op de studie van het milieu, is zoo'n openlucht museum in ieder provincie, ja, zelfs in ieder gewest, een dringende noodzakelijkheid. Men spreekt veel van volksverbondenheid. In dergelijk Museum vindt men een middel, en zeker het beste, om die verbondenheid aan de jeugd in te prenten, met haar te toonen en te doen kennen al de eigenaardigheden van het eigen Volk, haar gansch zijn stoffelijk leven, heden en vroeger te veropenbaren. Later zal het geestelijk en kunstleven aan de beurt komen. Daarvoor volstaan de gewone Musea. Verder daarover uitweiden zou mij te ver leiden. Ik wou maar enkele punten aanraken, enkele richtsnoeren geven.

Na deze knappe uiteenzetting die veel succes oogstte verontschuldigd de voorzitter: Mejuffer B. Boonants, schepen der Stad Gent en de H.H. Emiel Andelhof, Henri Bernard de Tracy, Prof. Dr. E. Blankaert, Julien Boes, Eerw. Gab. Celis, Dr. jur. De Vos, gouverneur a.i., Germain Lefever, Schepen der Stad Gent, Lodewijk Lievevrouw-Coopman, Juul De Pue, Robert Meirsman, Prof. Dr. Jos. Muls, Directeur Generaal, Dr. Gustaaf Thiry, Gustaaf Van der Sluys, Dr. Jos. Van Overstraeten, Prof. Dr. Olbrechts, ziek of elders weerhouden.

Onmiddellijk verleent hij het woord aan den Heer Prof. Dr. Paul De Keyser die spreekt over een vergeten Oostvlaamsche Folklorist : Jules Huyttens (1823-1884). Ziehier de beknopte inhoud dezer merkwaardige mededeeling die weldra in extenso in Oostvlaamsche Zanten zal verschijnen :

De Volkskunde heeft veel te danken aan letterkundigen en geleerden die in den loop van de 19^e eeuw het Volk van hun tijd hebben gadeslagen en hun opmerkingen en bevindingen daaromtrent hebben opgeteekend vooraleer er spraak was van Wetenschappelijke Volkskunde. Voor Vlaanderen hebben wij veel te danken aan onze volkschrijvers zooals H. Conscience en V. Loveling, aan geleerden zooals Jan Frans Willems, aan dichters-geleerden zooals Guido Gezelle, Dautzenberg. Jules Huyttens was een verdienstelijke Gentsche Oudheidkundige, die een Fransche opvoeding had genoten, maar Vlaamsch voelde. In zijn thans vergeten « *Etudes sur les mœurs, les superstitions et le langage de nos Ancêtres* » (1861) geeft hij een overzicht over het volkskarakter, de zeden en gebruiken van de Oostvlamingen van zijn tijd.

Hij handelt over woningbouw, volksdracht, huwelijks- en begrafenisgebruiken, dischplechtigheden en messengevechten, bedevaarten, bijgeloof, sagen, volksspelen en volkstaal. Van deze folkloristische gegevens gaf spreker belangwekkende en verrassende staaltjes.

Huyttens verdient een plaats onder onze eerste folkloristen evenzeer als A. G. B. Schayes, de schrijver van « *Fêtes et fastes de Belgique* » (1834) en Dr. V. A. J. M. Coremans, de schrijver van « *L'Année de l'Ancienne Belgique* » (1844), twee Vlamingen, die eveneens in het Fransch aan Volkskunde deden. Meer dan zij verdient hij den naam van onzen eersten Oostvlaamschen folklorist.

Deze lezing viel zeer in den smaak en de Heer Prof. De Keyser werd dan ook warm toegejuicht.

In zijn dankwoord liet de Heer Voorzitter opmerken dat Jules Huyttens wel voor al de aanwezigen niet « een vergeten folklorist » was maar « een onbekende » en dat de voordracht van den Heer Prof. De Keyser eene veropenbaring diende genoemd.

Nu kwamen de Heeren Verlodt, sekretaris, en Trefois, penningmeester, aan de beurt.

Verslag van den Sekretaris.

Mevrouwen, Mijne Heeren,

Twee jaren zijn verlopen sinds onze laatste Algemeene Vergadering, maar de tijdsomstandigheden inziende, zult gij ons wel verontschuldigen U niet vroeger te hebben samengeropen.

Gedurende deze tijdspanne is er iets heel ernstigs gebeurd, dat een oogenblik de levenskracht van onzen Bond in gevaar bracht. De Heer Prof. Dr. Paul De Keyser, onze geliefde voorzitter en ziel van den Bond, heeft zich, om redenen van persoonlijken aard, als leider teruggetrokken.

Het nuttelooze van een verder aandringen inziende hebben wij ons bij het onvermijdelijke moeten neerleggen. Iets hebben wij evenwel van hem bekomen: hij heeft er namelijk in toegestemd den titel van Eere-Voorzitter te aanvaarden, en lid van den Beheerraad te blijven. Dat was reeds iets!

Maar zijne vervanging als voorzitter was wat anders. Gemakkelijk was het niet, dat kunt gij best begrijpen. Stond hij niet sinds ruim 14 jaar aan ons hoofd en was hij daarenboven geen ideale voorzitter?

In onzen nood hebben wij ons gewend tot den stichter onzer vereeniging, den Heer Van Es, eeresecretaris, die sinds een tijdje den « actieven » dienst had verlaten, alhoewel hij op verre na de ouderdomsgrens niet had bereikt, en... wij hadden de Goden mede, want Heer Van Es, den benarden toestand waarin wij verkeerden inziende, nam onmiddellijk aan het lek geslagen schip te kalfateren en verder te sturen.

Hij is ongetwijfeld de gewenschte plaatsvervanger van Prof. De Keyser en wij nemen de gelegenheid te baat om hem van harte te danken voor zijne offervaardigheid en zijn verknochtheid.

*
**

In 1939 begon ik mijn verslag met U te verklaren dat mijn optimisme een beetje aan het wankelen was, maar nu wil ik U eerst en vooral mededeelen dat ik deze kleine verzwakking, sinds lang, ben te boven gekomen en de toekomst hoopvol tegemoet zie.

Er is dan ook meer dan een reden toe. Financieel staan wij er uitstekend voor, dat zult gij zeker wel uit het verslag van den Heer Trefois kunnen vaststellen en ons ledental is niettegenstaande de benarde tijden vooruitgegaan. Dit bewijst dat wij den goeden weg volgen want onze leden blijven ons trouw en zonder propaganda komen

er nieuwe bij. Aan allen onzen dank voor hunne gehechtheid aan onzen Bond.

De 15ⁿ en 16ⁿ jaargangen van Oostvlaamsche Zanten waren, zooals voorgaande, goed verzorgd en bevatten tal van merkwaardige bijdragen van Mejuffer Elisabeth Dhanens en de H.H. Lievevrouw-Coopman, Emiel Andelhof, Janssens-Buysse, Fern. Van Es, Meester Jos. Vermeulen, Prof. Dr. Paul De Keyser, Prof. Dr. Jan Gessler, Prof. Dr. Mackensen e.a.

Daaronder verdienen de volgende artikels eene bijzondere vermelding:

De Reuzen van Gent en het Heilig Bloedkapelleke, door Heer Lod. Lievevrouw-Coopman.

Het ontstaan der Julius Caesar feesten, door Heer J. M. Janssens-Buysse.

Over « Zeispreuken » in « Ferdinand Huyck », van Jacob van Lennep, door Heer Fern. Van Es.

Kerkpatronen en Bedevaartplaatsen in Vlaanderen, door Meester Jos. Vermeulen.

De Studie van de Volkstaal in het raam der Volkskunde, door Heer Prof. Dr. Paul De Keyser.

Fliepe de Skamoteur, door Heer Emile Andelhof.

Wilgefortiana, door Prof. Dr. Jan Gessler.

Het Scherp examen, door Lod. Lievevrouw-Coopman.

De Aloude Bedevaart naar St Lievens-Houtem, door Heer Prof. Dr. Jan Gessler.

De St. Pietersfeesten te Lokeren, door Heer Fern. Van Es.

De Minnemeersch te Gent, door Meester Jos. Vermeulen.

Voorbeeld van een XVIII^e eeuwse schouwbeekleding in het Meetjesland, door Mejuffer Elisabeth Dhanens.

Duitschland in de Nederlandsche Spreekwoorden, door Prof. Dr. Mackensen.

Uit den Inventaris van het Folklore Museum te Gent: « De Vlegel », door Prof. Dr. Paul De Keyser.

Met jaargang 16 begonnen wij een nieuwe rubriek, verzorgd door onzen voorzitter Heer Fern. Van Es, namelijk « Oostvlaamsche Folkloristische Bibliographie ». Zij beantwoordt aan eene noodwendigheid en zal bij vele onder U welkom zijn.

Wij wenschen den Heer Voorzitter geluk met zijn initiatief.

Eene andere nieuwigheid, waarop wij vooral uwe aandacht vestigen,

is het regelmatig houden van voordrachten, ingericht door den Bond in samenwerking met de Museumcommissie.

De aanwezigheid, op iedere conferentie, van een talrijke schaar toehoorders bewijst dat ze zeer in den smaak vallen.

Gedurende de Zomerperiode gaven wij achtereenvolgens :

Op 6 Juli 1941 : Het Poppenspel, door Meester Jos. Vermeulen.

Op 20 Juli 1941 : De Luchtbal in de Folklore, door Heer J. V. De Raedt.

Op 3 Augustus 1941 : Een achttiendeewwsche apotheek, door Heer Apotheker Jules Mathys.

Op 17 Augustus 1941 : Volksgeneeskunde door Heer Fern. Van Es.

Op 24 Augustus 1941 : De Poppenspelen op Java, door den Heer Jan Victor De Raedt.

Op 31 Augustus 1941 : Gentsche Sagen, door Prof. Dr. Paul De Keyser.

Op 14 September 1941 : Het Poppenspel, door Heer Julien Boes.

Op 28 September 1941 : Reuzen van hier en elders, door Meester Jos. Vermeulen.

Al deze voordrachten waren opgeluisterd met kleine tentoonstellingen, eene muziekauditie, een poppenspel of een wandelvoordracht in het Museum.

Ik denk de tolk te zijn van den Beheerraad, en niet min van de gewone toehoorders dier knappe voordrachtgevers, met deze van harte te danken voor het genot dat ze ons verschaften.

Op 7 December e.k. vangen wij de Wintercyclus aan. Als eerste spreker treedt op de Heer Jan Victor De Raedt met : « St Niklaas en de Gentenaren ». Op 21 December spreekt onze Voorzitter Heer Van Es, over « Volkswetenschap ». Daarop volgen de H.H. Prof. Paul De Keyser met « Jelle en Mietje », Meester Jos. Vermeulen met « De Straatnamen », Clemens Trefois met « Landelijk Gent » (met lichtbeelden) en van nu af aan mogen wij rekenen op de H.H. Julien Boes, Apotheker Juul Mathys, Eerw. Heer Joris Vandenbroucke, Prof. Dr. A. J. J. Van de Velde e.a.

Spijtig kunnen wij U, door de schaarste van het papier verhinderd, niet allen persoonlijk tot deze conferenties uitnoodigen. Wij doen nochtans ons best om daaraan te verhelpen door ze regelmatig door middel van de pers en den Vlaamschen Zender Brussel mede te deelen.

Wij ontvingen de gewone toelagen van het Ministerie van Openbaar

onderwijs, maar moeten met spijt vaststellen dat het Provincie Bestuur zijne tegemoetkoming heeft geschrapt. Laat ons hopen dat het voor niet lang weze.

Ook de Museumcommissie ontving de toelage van hetzelfde Ministerie en van het Stadsbestuur. Van dit laatste kregen wij zelfs toezegging van verhooging.

Gedurende de maanden Juli en Augustus 1941 grepen 18 dubbele vertooningen van Poppenspel plaats, die allen werden gegeven door het Spelleke van de Muide, dat een buitengewoon en welverdiend succes oogstte.

Er waren ruim 5.500 betalende bezoekers, hetgeen op zichzelf reeds boekdeelen spreekt.

Denk nu niet dat er geen variatie in het repertorium was. Luistert maar : Blauwbaard, Het Gestolen Prinsesje, Robert De Duivel, Het Bernardusspel, De Drie Schavuiten, Pier de Heilige, 't Spookkasteel, De Reis naar de Maan, De Leeuw Van Vlaanderen, Schubert de Zee-man, Baard Janssens, De Koningin van de Nacht, De Ridder van 't slot van Laarne, De Zilveren Hand, De Zingende Roos, Jacob Van Artevelde, De Betoverde Melodie, De Prinses der Bloemen.

Wij wenschen de H.H. spelers, Vervaecke Oscar, De Puyt Gustaaf (Pierke) en Neirinckx Gustaaf geluk met het gepresteerde werk en brengen meteen hulde aan onzen onvermoeibaren conservator, den Heer Julien Boes. Hij haalt eer van zijn organisatie en wij zijn hem zeer dankbaar.

In April 1940 werd door ons toedoen, in het Museum voor Sierkunst, Jan Breydelstraat alhier, ons Museum gesloten zijnde, ter gelegenheid der Wetenschappelijke Congressen, eene tentoonstelling van folkloristische documenten ingericht.

Deze tentoonstelling werd zeer druk bezocht door de Congresleden en niet het minst door de leden van het Folklore-Congres.

De H.H. Conservators Dr. Henri Nowé en Julien Boes haalden veel eer van hun werk; de tentoonstelling was zeer geslaagd en het behaald succes wel verdiend.

Om te sluiten moet ik U nog mededeelen dat de Stad Gent, met medewerking van het Staatsbestuur, het kinderen Aleyns-hospitaal der Kraanlei heeft aangekocht. Dit huizencomplex zal hersteld worden, naar de plannen van de Heeren Bouwmeesters Van Hove en Vaerewyck. en komt dan ter beschikking van het Museum voor Folklore, dat daar wel op zijn plaats zijn zal.

Dat is voorwaar een goed brokje nieuws dat gij allen met voldoening zult vernemen.

Uit wat voorgaat hebt gij kunnen vaststellen dat wij ons best doen. Mogen wij U nu ook vragen ons een beetje te helpen door wat propaganda voor den Bond te voeren en ons nieuwe leden aan te brengen? Wij zullen er U wel erkentelijk voor zijn. L. Verlodt.

*
**

Verslag van den Penningmeester : DIENSTJAAR 1939.

ONTVANGSTEN :

Overdracht vorig jaar	2031,40
Regeringssubsidie	5000,00
Provinciesubsidie	2000,00
Bijzondere Regeringssubsidie	2000,00
Bijdrage der leden	3025,00
Verkoop monograph. en Nrs van Oostvl. Zanten	305,00

Totaal fr. 14.361,40

UITGAVEN :

Drukkosten Oostvl. Zanten, uitnodig. enz...	8967,50
Illustratiemateriaal (drukclichees)	1161,75
Fotografisch materiaal en teekenwerk	306,00
Bureelkosten van den Secretaris	600,00
Uitgaven van den Penningmeester	107,40
Aankoop van boeken	106,70
Aankoop van Kino-project. met statief	500,00
Reiskosten	153,00
Propaganda en verzendingskosten	88,25
Varia	63,25
Alfons De Cock-fonds	1000,00

Totaal fr. 13.053,85

Op den gewonen dienst bedragen de ontvangsten	fr. 14.361,40
De uitgaven bedragen	fr. 13.053,85
Zoodat er een batig saldo is van	fr. 1.307,55

over te dragen op het dienstjaar 1940.

DIENSTJAAR 1940.

ONTVANGSTEN :

Overdracht vorig jaar	1307,55
Regeringssubsidie	5000,00
Bijzondere Regeringssubsidie	4300,00
Provinciesubsidie	—
Bijdrage der leden	2864,00
Verkoop monograph. en Nrs Oostvl. Zanten	562,90

Totaal fr. 14.034,40

UITGAVEN :

Drukkosten Oostvl. Zanten	6782,30
Illustratiemateriaal (drukclichees)	341,40
Bureelkosten van den Secretaris	200,00
Fotografisch materiaal, teekenwerk en verplaatsingskosten	147,40
Uitgaven van den Penningmeester	29,00
Gift aan de Rederijkerskamer « De Fonteyne »	100,00
Gift aan de Kunstkamer « Kleur en Fleur »	100,00
Alfons De Cock-Fonds	1000,00

Totaal fr. 8700,10

Op den gewonen dienst bedragen de ontvangsten	fr. 14.034,40
De uitgaven bedragen	fr. 8.700,10
Zoodat er een batig saldo is van	fr. 5.334,35

over te dragen op het dienstjaar 1941.

BEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1942.

ONTVANGSTEN :

Vermoedelijk overschot 1941	2500,00
Toelage Regeering	5000,00
Bijzondere toelage Regeering	4300,00
Bijdrage leden en beschermleden	3000,00
Verkoop afzonderlijke nummers Oostvl. Zanten	300,00
Advertentie	100,00
Onvoorzien	500,00

Totaal fr. 15.800,00

UITGAVEN :

Drukkosten Oostvl. Zanten	8000,00
Illustratiemateriaal	1400,00
A. De Cock-fonds	1000,00
Bureelkosten	900,00
Propaganda, Opzoekingsdienst, speciale uitgaven	1800,00
Aankoop boeken e.a. folkl. materiaal	600,00
Onvoorzien	1000,00

Totaal fr. 15.800,00

*
* *

Worden aangeduid voor het nazicht der rekeningen de H.H. Juul Mahy en Gaston Van Peteghem, die daartoe op een afzonderlijken dag zullen uitgenoodigd worden.

Meester Jos. Vermeulen neemt nu tijdelijk het voorzitterschap waar om over te gaan tot de benoeming van een nieuw beheerder en de vervanging van vijf beheerders.

Daar er geen andere voorstellingen worden gedaan verklaart hij den Heer Fernand Van Es als beheerder, in vervanging van Heer Adolf Woedstad, overleden, aangesteld en de uittredende Beheerders H.H. Prof. Dr. Paul De Keyser, Jan Victor De Raedt, Dr. Gust. Thiry, Clemens Trefois en Meester Jos. Vermeulen als herkozen en wenscht ze allen proficiat.

Als laatste spreker treedt op den Heer Clemens Trefois met eene lezing met lichtbeelden over « Zinnebeeldige motieven in de Boerderij ».

Spreker mocht zich in een verdiend succes verheugen en wordt dan ook door den Heer Voorzitter Van Es gelukgewenscht.

Deze laatste verzocht hem trouwens zijne mededeeling in Oostvlaamse Zanten te laten verschijnen.

De Voorzitter dankt voor een laatste maal de sprekers en de talrijke aanwezigen en verklaart, te 12.50, deze welgelukte en leerrijke Algemeene Vergadering voor gesloten.

*De Sekretaris,
Lodewijk Verlodt.*

Boekbespreking.

TREFOIS (CLEMENS V.). — *De Bouw der Boerenhoven in de Zuidelijke Nederlanden. Bijdrage tot de studie der ontwikkelingsgeschiedenis van de plattelandsche Architectuur. N^r III der Maerlant bibliotheek. De Sikkel, Antwerpen; W. De Haan, Utrecht. 1941, 69 blz., geïllustreerd met 50 foto's, kaart en schema's van schrijver.*

Dit prachtig uitgegeven werk heet een bijdrage te zijn tot de studie der ontwikkelingsgeschiedenis van de plattelandsche architectuur in de Zuidelijke Nederlanden, alhoewel wij er ook tal van interessante gegevens in vinden over den hoevenbouw in de omliggende landen: Noord-Frankrijk, Duitschland en vooral Noord-Nederland.

Cl. Trefois treedt hier nogmaals op als een « revolutionnair » in de studie van den hoevenbouw, maar als een « revolutionnair » van de goede soort, die er zich niet alleen toe bepaalt de verschillende totnogtoe gangbare theorieën over den oorsprong onzer verschillende boerderijtypen als verbonden aan overleveringen van oude invloedrijke stammen en volkeren: Friezen, Saksen, Franken en Romeinen, die onze gewesten bewoond hebben, te niet te doen, maar tevens een gansch nieuwe theorie opbouwt, die dank zij het rijke bewijsmateriaal dat hij er voor aanvoert, aan degelijkheid en juistheid niets te wenschen overlaat.

Te recht beweert hij:

« Vroegtijdig reeds hebben de geografische en sociaal-economische toestanden zich in Vlaanderen (ook elders natuurlijk. Nota F. V. E.) op den plattelandschen bouwtrant doen gelden. Eens de technische moeilijkheden overwonnen, verdween langzaam het oeroude bouwaspect en verkreeg het evolueerende boerenhuis in rechtstreeks verband met het physiographisch uitzicht van het bodemverschil, een scherper afgeteekenden bouwvorm en dito karakter, en ten slotte zijn gewestelijk, streek-eigen accent en zijn aparte bekoering. » (blz. 8-9).

In zijn betoog gaat S. uit van drie grondvormen: het langgevel type, de open of losse hoeve en de gesloten hoeve, die alle terug te voeren zijn tot de primitieve éénruimige, twee en driebcellige behuizing en waarvan het verschil te wijten is aan de belangrijkheid van den bedrijfvorm en aan de gesteldheid van den bodem. S. onderzoekt dan omstandig den bouw en de ontwikkeling dezer drie grondtypen en van de afgeleide typen van boerderijen in hun verschillende onderdeelen: algemeen uitzicht, inwendige indeeling, uitwendig uitzicht, de schuurgebouwen, de boerderijwoningen, het gebruikte materiaal, het boerendak, ook den vakwerkbouw (waaraan hij een bijzonder hoofdstuk wijdt met gansch nieuwe beschouwingen), om te eindigen met de hoop, dat de verknoeiing, waarvan in de laatste decennien onze typische boerderijen het slachtoffer waren, en de wansmaak, die heerscht bij het bouwen van nieuwe hoeven, een einde zullen nemen en dat men voortaan de begrippen van ware landelijke bouwkunst zal toepassen op den bouwtrant der moderne boerderij, alsook opnieuw materiaal aangepast aan de traditie der streek zal gebruiken.

« Eerst dan maar », besluit S. « zal een zelfstandige, volkseigen en gezondboersche, een vóór alles waardige en stijlvolle, verzorgde, volstrekt eigen-vlaamsche bouwwijze op het platteland weer triomfeeren! » (blz. 68).

De tekst van dit schattig boek wordt hoogst verduidelijkt door vijftig klare foto's, schema's en een overzichtelijke kaart van de boerderijtypen in de Nederlanden. De typographische verzorging ervan is uitstekend.

F. V. Es.

INHOUDSTAFEL

Jaargang 1941.

	Bladz.
Prof. J. Gessler, Wilgefortiana. Een bibliographisch overzicht . . .	1-14
Lod. Lievevrouw-Coopman, Het Scherp Examen. Eene bladzijde uit de geschiedenis van het Oud Strafrecht in Gent	15-62
Prof. J. Gessler, De aloude bedevaart naar Sint-Lievens-Houtem	65-73
F. Van Es, De Sint-Pietersfeesten te Lokeren	74-78
Jos Vermeulen, De Minnemeersch te Gent	79-111
Elisabeth Dhanens, Voorbeeld van Schouwbeekleding in een Meetjerslandsch Boerenhuis	112-119
Prof. Lutz Mackensen, Deutschland in niederländischen Sprichwörtern und Redensarten (met een voorwoord van Prof. Dr. P. De Keyser)	129-156
L. Lievevrouw-Coopman, Het Scherp Examen. Aanvullende nota	157-160
Prof. Dr. Erich Röhr, Volkskunde en Folklore. Een vergelijking van haar doeleinden (met een voorwoord van Prof. Dr. P. De Keyser)	187-
Jos Vermeulen, Nog over de Minnemeersch te Gent	194-213

ZANTEN.

Volkshumor op Stad en Land (V.)	160
Uit den Inventaris van het Folklore-Museum te Gent. De Vlegel (P. D. K.)	161-165
Papierschaarschte (P. D. K.)	156
Raadsel (P. D. K.)	156
Volksrijmpjes, verzameld door E. Glazenmackers (2 ^e en 3 ^e vervolg)	170 en 214
Kinderrijmpjes uit Sint-Niklaas (Waas), verzameld door G. De Keersmaecker (3 ^e en 4 ^e vervolg)	175 en 218
Zijt ge wel ingeschreven (P. D. K.)	221

VARIA.

Oostvlaamsche Folkloristische Bibliographie	62
Oostvlaamsche Folkloristische Bibliographie I (F. Van Es)	119
Oostvlaamsche Folkloristische Bibliographie II (F. Van Es)	166
De nieuwe vragenlijsten van de Nederlandsche Volkskunde-Commissie Mededeelingen	124
Mededeelingen	184
Giften aan het Museum voor Folklore	184
Wetteren. Folkloristische Tentoonstelling	184
Jaarlijksche Algemeene Vergadering (L. Verlodt)	222

BOEKBESPREKINGEN.

Deinze en het Land van Leie en Schelde (F. V. E.)	62
Jan Broeckaert. Zijn Leven en zijn Werk (F. V. E.)	63
Nationale Commissie voor Folklore. Jaarboek 1939 (F. V. E.)	63
Galerij van Gentsche Numismatiekers en penningkundige Folkloristische Wetenswaardigheden, door R. Ladrière (F. V. E.)	180
Nood zoekt Troost. Volksdevotie, door G. Celis, pr. (F. V. E.)	180
Zing Mee! Een keuze van 500 Vlaamsche folkloristische Liederen, door L. Hiel, Wed. W. Bataille (F. V. E.)	181
Het Museum voor Folklore, door L. Verkeyn (F. V. E.)	181
Hoebenbouw in de Zuidel. Nederl. door Trefois Cl. V. (F. V. E.)	232

IN MEMORIAM.

Hr. Pieter van den Broeck	64
Hr. Emile-Josef van Balberghe	64
Hr. Adolf Woedstad	182
Hr. Juul Van Lantschoot	183
Hr. Raym. De Groote	183
Hr. G. Boes	183

ILLUSTRATIES.

Grondplan van pijnkelder van het Stadhuis te Gent	19
Krocht van het Gravensteen te Gent tegenover	20
Pijnbank (Fransch model)	23
Pijnbank (uit de : Practijk in criminele saecken)	23
Pijnbank, naar een gravure uit de 16 ^e eeuw	25
Het Procrustesbed	35
Steenen galg, ter Muide (1692)	39
Veroordeelde met de huik	42
Een halsrechting in de Middeleeuwen	46
St. Pietersfeesten te Lokeren. De Optocht tegenover	78
St. Pieter in groot ornaat	id.
De Minnemeerschbrug, rond 1830 tegenover	96
De Minnemeersch in den Hollandschen Tijd id.	V ^o
De Waterwijk in 1534	id.
Plan van Minnemeersch en omgeving tegenover	97
Hoeve Warmestraat te Maldegem tegenover	112
Schouwmantel van Hoeve Warmestraat	id.
Detail van fig. 2 (geglazuurde tegeltjes) id.	V ^o
Detail van fig. 2 (Schouwmantel) (id.)	ib.
Detail van Schouwmantel te Eekloo	ib.
Detail van Schouwmantel te Eekloo	ib.
Vlegel (teekening)	162